

Den strålande fiaskoresan, del 1: Saturnusövergången

Hur kom det sig att vi hamnade fyra man stark på detta nya vådliga reseäventyr? En av oss hade knappast ens varit i Indien förut utom i Poona, en annan hade aldrig varit i Ladakh medan den tredje just innan avresan råkade ut för ett dödsfall i familjen men reste ändå. Och jag tror inte att någon av oss egentligen kan redogöra för hur denna kvartett kom till.

Halvar hade ju rest med mig förut för snart fem år sedan och visat sig då redan som min bästa reskamrat någonsin, och ända sedan dess hade vi då och då pratat om att göra en ny resa till de trakterna gemensamt. Janne hade varit i Ladakh för två år sedan och liksom jag siktat på Ladakh förra året men inte kommit längre än till Manali. Vi hade inte rest tillsammans förut, men då vårt Ladakhintresse och –entusiasm var gemensamt föll det sig naturligt att han skulle komma med.

Bertil var det oskrivna kapitlet men samtidigt det mest fullskrivna kapitlet. Han hade varit i Pakistan för snart 30 år sedan och då letts av sitt intresse för *Sufi*, och han var även nu den mest religiöst motiverade av oss som mycket aktiv i tibetanska föreningen. Han hade önskat följa med mig till Indien i fjol på den resa som aldrig blev av efter augustikatastrofen, och då han var äldst av oss och den mest oerfarne fanns det anledning till tveksamhet. Emellertid vidimerade Janne entusiastiskt att han skulle följa med, och därmed var saken klar.

Vi förberedde resan rigoröst genom ett antal gemensamma träffar dels på mitt kinesiska restaurangstamtilhåll *Sun Wall*, dels på Solrosen och dels hemma hos Bertil när tibetanska

föreningen var stängd. Sålunda hade vi sammanlagt fem möten under våren före själva resan.

Jag var den första som skaffade biljett och meddelade de andra hur de skulle gå till väga, varvid den ena pusselbiten föll på plats efter den andra. Inga svårigheter uppstod, alla fixade sitt visum, och den 12 augusti bar det iväg från Landvetter.

Jag skulle ha fått en gäst från Irland som skulle ha använt min lägenhet i min frånvaro, men i sista stund gav hon återbud. I Syrien rasade massakrerna från regeringen mot civilbefolkningen, även i Libyen fortsatte våldet på samma sätt, medan vi i Norden mest berördes av massakrerna i Norge den 22 juli. Min vän Jan Fagerberg fyllde år den dagen och hade brukat rusta till kalas med anledning av detta, men i år blev det ingenting av med det. Han dök emellertid upp på avresedagen på *Sun Wall*, så att vi ändå fick träffas en gång före avresan.

På Landvetter ställdes man inför diverse strul. Ett toalettbesök var angeläget, men toaletten råkade just då var stängd för städning, så man fick hålla sig till efter incheckningen. Vid incheckningen hoppade plötsligt det ena glaset ut ur mina glasögon, vilket sedan var omöjligt att finna någonstans på golvet, då bara mitt sämre öga hade något glasöga kvar, tills man trampade på det och det gav sig till känna. Utflippade glasögon var ett nytt fenomen för min erfarenhet. I Helsingfors hade vi bara 40 minuters byte, varför vi innerligt fick hoppas att vårt bagage skulle kunna flyttas med i den knappa transiten, och mer än så kunde vi inte göra åt saken.

Vädret vid avresan var emellertid alldeles idealiskt. Efter en dryg veckas monsunoväder med råa störtskurar varje dag hade vi plötsligt klart och praktfullt sensommarväder, och för första gången kunde jag från luften ta hela Vänern i skärskådande med dess öar och arkipelager, med Tidaholm och Mariestad klart urskiljbara och med Karlstad på den andra stranden, från 9 kilometers höjd. Något sådant hade man aldrig sett tidigare, och det var förvånansvärt hur liten Vänern plötsligt blivit.

Planet var knappast ens halvfullt, varför så många platser var tomma, att man kunde sträcka ut sig över de fyra platserna i mitten och sova gott en liten stund, vilket många gjorde. Jag hade förbokat en fönsterplats men fick en annan, det systemet fungerade inte, men jag kunde flytta till en tom fönsterplats.

I Delhi var det 26 grader varmt och solsken, monsunen var tills vidare återhållsam i år, på sina håll var den nere i bara 37%, så den verkade knappast vilja vålla oss problem. I stället hamnade vi rakt i smeten av ett annat.

Det råkade vara helg i Indien denna dag den 13 augusti, Indiens självständighetsdag och allt möjligt annat, varför allt var totalt kaos när vi anlände till busstationen. För första gången under mina 27 resor till Indien var det omöjligt att få en buss bort från Delhi – det fanns ingen, om de inte redan var överfulla. Vi gjorde det enda man kan göra under sådana omständigheter, väntade på att något skulle dyka upp, vilket det alltid gör i Indien. Flera försökte verkligen göra sitt bästa för att hjälpa oss, men de var i samma omöjliga sits själva. Busstationen var full av strandsatta hjälplösa resenärer vilkas enda hopp var att något skulle dyka upp. Slutligen dök Nick upp.

Han var i samma situation själv. Han skulle till sin familj i Simla och hade inte räknat med att bli utan buss, och när han fann oss i samma situation föreslog han att vi skulle dela

en taxi. Det var den enda möjliga lösningen, och det gick inte ens att få en taxi där vid stationen. När vi trodde att vi fått en och chauffören gick för att hämta den kom han snopen tillbaka och meddelade att den redan begivit sig till Chandigarh. Enda möjligheten för oss att alls komma loss var att bege oss in till centrala Delhi och ta en taxi där vid taxistationen.

Inte förrän klockan 11 kom vi äntligen iväg, och taxin kostade oss 1800 per person. Vi kom fram till Simla vid samma tid på kvällen, ty i synnerhet vägen ut från Delhi var belamrad med eviga trafikstockningar.

I Simla var det väl sent att hitta ett hotell efter 11 på kvällen, så vi fick nöja oss med första möjliga. Flera var fulla, allas priser var hutlösa, helgfestivalen saboterade allt för oss, då alla begivit sig just till Simla för helgen för att fira den där, och slutligen kom vi undan med 500 per person och natt.

Denna dag stod Mars i opposition mot Pluto och Uranus i opposition mot Saturnus, alla i kvadratur till varandra i ett kardinalt kors, medan samtidigt Neptunus stod i opposition mot en retrograd Mercurius och fullmånen kulminerade. Det blev en svår Saturnusövergång, och resans budget var spräckt ordentligt från början.

Janne hade inte sovit mer än tre timmar under de senaste två dagarna. Halvar och jag hade väl sovit två sedan avresan. Bertil hade knappast sovit alls. Vi hade förberett oss extremt noga för resan, ingenting hade lämnats åt slumpen, dag för dag hade de metodiska förberedelserna genomförts för undvikande av missgrepp, och så landar man i den totala katastrofens Delhi, värre än Diwali, i den peniblaste situation man där kan råka ut för, nämligen att inte kunna lämna staden. Hade inte Nick uppenbarat sig och som angloindier kunnat finna en väg ut ur situationen hade vi varit preliminärt förlorade.

del 2 : *Nya prövningar.*

Till följd av de oväntade för att inte säga halsbrytande strapatserna under lördagen den 13-e, Alfred Hitchcocks födelsedag och 50-årsdagen av den hatade Berlinmurens uppkomst (osalig i åminnelse) beslöt vi unisont spontant vid förläggningen i Simla att ta det lugnt under söndagen, som för resten var en helgdag och Indiens självständighetsdag. Vi sov dock gott under natten, och Halvar och jag gjorde stan under morgonen med frukost på *the Indian Coffee House* och därefter undersökningar av möjligheter för resans fortsättning. På den alternativa busstationen fick vi veta att bussen till Sangla avgick 7.45 måndag morgon. Ingenting kunde passa oss bättre.

Vi hade sedan även alla fyra lunch på *Indian Coffee House*, en enkel *Chicken Chowmein* för 45 rupier (7:50) och kunde därefter uppdatera oss på ett litet cybercafé. Jag försökte vågstycket att ta en dusch senare på eftermiddagen i ett badrum där toalettlocket på intet sätt kunde hållas uppe och där hälften av kranarna inte fungerade. Det blev resans första kalldusch.

På kvällen, när vi skulle inta en enkel middag tillsammans, beställde Janne en *pulao* och jag en *biryani*. Ganska snart kom den ena av rätterna, men det var omöjligt att säga vilkendera det var, och sevitören försvann genast. Det såg ut som min *biryani*, varför jag tog hand om den, men när den andra rätten kom såg den likadan ut, och sevitören försvann igen

genast. Jag och Janne fick byta rätt några gånger innan vi blev säkra på vilket som var vilket, fastän det var två helt olika rätter.

På morgonen gällde det att ta bussen till Sangla. Biljettpriset var 1040 rupier för fyra personer, varpå jag effektivt slängde fram två femhundredalappar, som jag trodde, ur min bröstplånbok med storkovan. Under grävandet efter de övriga fyrtio fick jag ett argt tillrop av expediten. Något var fel med mina sedlar. Det visade sig vara två 50-lappar.

Vid midnatt hade regnet brutit ut utan förvarning, och på morgonen knäcktes ett träd intill vårt hotell som bröt en kraftledning, så att vårt hotell blev utan ström. Man fick leta sig ut ur hotellet och betala räkningen i mörker.

Dess värre varade regnet hela dagen. En olycka inträffade på vägen. När vi väntade på att få köra om en truck lastad med järnbalkar råkade denna släppa på bromsen, varpå truckens järnbalkar krossade bussens vindruta. En timmes palaver följde mellan chaufförerna, varunder regnet tilltog. Resan till Sangla skulle ha tagit 8 timmar men tog 10.

Ingenting var sig i likt i Sangla sedan jag var där senast för sju år sedan. Då hade stället kryllat av turister, nu fanns knappt en enda utom vi själva, och min favoritrestaurang från det året 2004 "*Lama Dhaba*" var borta. Vi fann dock ett tibetanskt sjapp där vi kunde äta oss nöjda, medan strömmen gick. Vår präktiga värdinna meddelade att den nog skulle komma tillbaka till morgonen. Vid förfrågan av vår värd om vägen var öppen till Spiti meddelade han att den i morgon kunde vara blockerad av regnet till Rekong Peo, 43 kilometer åt nordost, vårt nästa mål. Vi hade tänkt besöka Chitkul, men regnet omintetgjorde det programmet. Vi fick vara glada om vi kunde komma ner till Rekong Peo åtminstone. Allt annat var osäkert.

På morgonen möttes vi av det väntade chockbeskedet: vägen var stängd. Det hade då regnat oavbrutet i 24 timmar och mer, och väderstuationen var värre än 2004, det förra besöket i Kinnaur, då man i Chitkul överraskades av ihållande störtregn och vägen till Spiti förstördes, så att man hänvisades till Manali, där man måste attraversera Rohtang till fots för att alls komma över alla vägavbrotten. Skulle det gå lika illa nu? Man var åtminstone i gott sällskap. Vi fick finna oss i att vara inregnade i Sangla tills vidare och hoppas på att vägen skulle öppnas åtminstone till Rekong Peo 43 km längre bort, varifrån man till nöds kanske kunde ta en buss till Manali.

Senare på dagen kom bekräftelsen: vägen över Nako till Spiti var stängd av vattenskador. En bunt israeliska turister som kom ner från Chitkul, dit vägen också var fördärvad, meddelade detta. De hade kommit från Spiti före regnet och i Rekong Peo fått veta att vägen bakom dem försvunnit. Däremot var vägen till Rekong Peo öppen, och vi planerade ta bussen dit i morgon klockan 7. Hade vi tur kunde vi därifrån ta en buss till Manali och slippa återvända till Simla i ett totalt uppgivande och erkännande av ett fullständigt nederlag.

del 3: *Bakslag i triumfens ögonblick.*

På kvällen dök det upp ett trevligt franskt-tyskt par, Pierre och Sabine, som kom oppifrån Spiti efter 2 1/2 månad i Indien. De berättade, att vägen var i gott skick och i

mycket bättre tillstånd än vägen mellan Leh och Manali. Detta styrkte oss i hoppet om att den skulle vara öppen till Spiti.

Bussresan ned från Sangla till Rekong Peo vållade inga som helst problem. Regnet hade slutat, och till och med solen tittade fram. I Rekong Peo kunde vi gotta oss åt att få skåda Kinnaur Kailash i all sin glans. Egentligen borde vi ha gått upp till Kalpa och övernattat där, för att få uppleva en soluppgång över Kinnaurs heliga Kailash därifrån. Vi nöjde oss med en rejäl frukost intill busstationen.

Frågan om tillståndet måste lösas. Utanför porten mötte vi ett ungt par, som berättade att ingen visste något om tillståndsfrågan i Rekong Peo. De hade hört, att bussarna inte ens stoppar vid checkposterna, och de tänkte själva ta bussen direkt till Kaza i morgon klockan 7 utan att bry sig om något särskilt tillstånd för *restricted area*.

Det lät för bra för att vara sant, men vi köpte det. Gladeligen hoppade vi på en buss klockan ett med biljett till Nako. Ombord fick vi veta att bussen skulle gå ända till Shalkar, varför vi insisterade på att följa med ända dit nästan till Spitis gräns..

Vädret var strålande, och för första gången kände vi oss gynnade av vädrets och ödets gudar. Om vi kom fram till Kaza i morgon skulle vi ligga två dagar före tidtabellen.

Bussen vi hamnade på till Shalkar var full eller fylldes snabbt av bland annat ett större israeliskt sällskap. Resan gick lugnt längs helt godkändbara vägar fram till den första poliskontrollen två timmar från Rekong Peo. Där stoppades vi. Checkposten ertappade oss utan erforderliga papper, vi saknade tillstånd, och vi blev slängda av bussen. "Var så goda och ta nästa buss tillbaka till Rekong Peo och skaffa tillstånd innan ni fortsätter." Så var det med det.

Israelerna hade alla sitt tillstånd, och en vänlig själ föreslog att vi skulle muta polisen. Sådant låg inte för oss. Vi traskade tillbaka till sista passerade tesjapp och slog oss ner där i tålmodig väntan på returbussen, medan vi diskuterade om vi skulle offra två nätter i Rekong Peo på att skaffa tillstånd där eller hoppa över byråkratin och ta nattbussen till Manali. Vi kunde åtminstone trösta oss med te och *somoza*.

Det var bittert att stå där med skägget i brevlådan ertappade med synden eller förseelsen av att ha försökt bege oss in på förbjudet område utan erforderligt tillstånd, mitt i ruset av vår framgång över att ha funnit vägen öppen till Kaza och med det falska budet att vi inte hade behövt bry oss om något tillstånd. En liknande känsla och obehaglig inre omvälvning torde Napoleon ha genomgått när han hade segern inom räckhåll vid Waterloo, och så kom Blücher med sina preussare och förstörde allting.

Dessutom började det sakteligen regna igen. Vi hade fått budet att det skulle gå en buss tillbaka från Shalkar klockan 4, men den kom klockan 5. Klockan 6 var vi tillbaka i Rekong Peo. När vi hade en strålande middag tillsammans uppe på *Chef*, en trevlig tibetansk restaurang mitt i staden med dess enda fungerande Internet, konstaterade vi, att vi aldrig hade kunnat drömma om mitt på dagen att vi skulle sitta där på kvällen.

En reseagent hade lovat hjälpa oss med vårt tillstånd, och vi litade på honom, ehuru han gav oss ett visitkort som saknade adress. Dessutom förelåg det ett nytt hot om en ny helg på torsdagen, vilket kunde försvåra tillståndet. Halvar saknade fotografi, så han

måste dessutom finna sig en fotograf, allt för tillståndet, som bara berodde på de förbålda kinesernas närvaro i Tibet. Allt var deras fel.

Men vår 'chef' på restaurang *Chef* kände agenturen och kunde visa oss var den var i morgon. Om ingenting skulle klaffa återstod nödmöjligheten att ta nattbussen till Manali. Den gick klockan 5 på eftermiddagen, så den hade redan gått när vi återkom med svansen mellan benen från vårt Waterloo till Rekong Peo.

Problemet med biljetten, som vi inte kunnat använda mer än en femtedel av, löstes genom att biljettförsäljaren lovade att vi kunde använda samma biljett följande dag.

Trots allt var dagen en succé, och vårt humör låg på toppen. Vägarna till Spiti var trots allt öppna för oss, och det var bara frågan nu om vilken väg vi skulle ta.

Mitt i allt detta infann sig en helt annan kris. Strax före vår avresa hade Jannes svärmor avlidit, en pigg och nyter 90-åring, som plötsligt avbrutits i sin verksamhet av *stroke* och avlidit efter två veckor i limbo. Nu mitt under vår resa, två veckor efter hennes död, gick hennes man lika plötsligt bort. Detta gav Janne mycket att tänka på, vilket vi delade med honom.

del 4: *Nya förtretligheter*

När vi följande dag satsade allt på att skaffa oss tillstånd hade vi först en del besvär med att finna vår agent. Alla visste var det var, men ingen ville besvära sig att visa oss dit. Slutligen fann vi stället, och då visade det sig att ingenting kunde göras denna dag, då det olyckligtvis var en lokal helgdag (torsdag 18 augusti). Expediten hade den bästa viljan i världen att hjälpa oss till rätta och lovade göra allt för oss – i morgon.

Detta föranledde en del diskussioner. Vad skulle vi ta oss till? Bertil förordade att vi skulle ta det lugnt denna dag och kanske ägna den åt ett besök i Kalpa för att sedan försöka komma till rätta med tillståndet i morgon. Vi övriga tre var ovilliga till att förlora en hel dag till. Vi röstade därför för att ta nattbussen till Manali.

Vi hade i alla fall en lugn eftermiddag, som vi i fulla drag kunde njuta av på terrassen till *Little Chef* som hade allt vad vi behövde i både matväg och cybertillgång. Solen sken, och för första gången under resan kunde jag njuta för fulla muggar.

Manalibussen beredde inga problem till en början. Den havererade Spiti biljetten kunde tyvärr inte återlösas mer än till hälften, så att Manalibiljetten kom att kosta 400 rupier per man i stället för 450. Det var rimligt. Även i Sverige återlöses havererade biljetter bara till hälften.

När jag gick upp för gatan i Rekong Peo mot busstationen förföljdes jag av en solkatt. Någon behagade skämta med mig. Jag trodde grabben, som jag förmodade att det var, skulle tröttna snart, men solkatten fortsatte följa mig hela vägen upp. Till slut vände jag mig om för att utranssaka källan, varpå en vacker ung dam vid ett takvåningsfönster kvickt försvann in i huset. En sådan där pittoresk idyllsituation.

När jag försiktigt frågade närmare detaljer om bussresan fick jag veta att den skulle nå sitt mål Manali först klockan 10 på morgonen. Den skulle alltså ta 17 timmar och var 43 mil lång, nästan lika lång som sträckan Göteborg-Stockholm. Detta vågade jag inte tala om för de

andra. Bertil såg redan fram emot denna nattbusmardrömsresa kanske i regn med läckande busstak med fasa, och jag var inte den som ville stegra fasan.

I början körde chauffören försiktigt, men väl ute på huvudvägen gasade han på och höll en ganska god takt på 40 km i timmen även i alla kurvor, varför bussen krängde och slängde alldeles förfärligt, då vägen bara bestod av kurvor. Två mil före Rampur måste vi vika av på en annan väg på grund av vägarbeten, varpå bussen sedan körde fel och nästan vilse. När vi passerat Rampur på fel sida om floden började tre passagerare bråka som hade löst biljett till Rampurs busstation. Vi måste köra tillbaka några mil och släppa av de bortförda passagerarna på rätt ställe. Det var den första förseningen.

Naturligtvis regnade det, och naturligtvis regnade det in. Vi hade haft oturen att få den minst bekväma tänkbara busstypen, där ingen fick plats för knäna. Till all lycka blev dock bussen aldrig mer än halvfull, så att de flesta kunde sträcka ut sig över tre sitsar. Jag och Janne, som satt på kortsidan med bara två sitsar, kunde det inte.

Vi hade ett ungt par från Sydafrika som reskamrater. De hade varit i Spiti, vart de hade farit från Manali. När de skulle återvända till Manali efter den ödesdigra 15 augusti, när en regnstorm drog igenom Himachal och satte i gång ras överallt, var vägen blockerad av ras och Rohtang stängt, varför de tog sig ner genom Kinnaur i stället. Därför hamnade de på vår buss till Manali. De berättade, att det hade varit ständiga problem med vägarna i Spiti, som då och då hade varit avstängda. Andra resenärer därifrån hade sagt samma sak, och vissa jeepförare hade krävt 1000 rupier extra av sina passagerare för att riskera deras och sina egna liv med att ta dem igenom och över rasande broar och vägar. Kanske vi hade kommit billigt undan i alla fall. Även Janne hade konstaterat bara på den 3 mil korta vägen till den första poliskontrollen att vägen hade varit borta här och där och att bussen "hoppat över" dessa hål i vägen med att köra extra fort.

Nattskiftet gick non-stop hela vägen fram till Mandi med bara en liten paus klockan 3 i natten. Mellan Rampur och Mandi, den svåraste sträckan med de slängigaste vägarna, stannade vi alltså bara en gång under 22 mil och nio timmar. I Mandi lastades bussen full med postsäckar, som skulle levereras under vägen. Varje postsäck innebar en extra omväg. Vi var framme i Manali 10.40, alltså bara 40 minuter försenade. Det var mirakulöst att förseningen inte blivit längre.

I Manali fann mig min gamle vän från Greenland på busstationen och ringde till vår värd, så att han kunde bereda oss två rum. Allt var i sin ordning som vanligt på Greenland, och vädret i Manali var förhållandevis gynnsamt. I ett rum intill oss bodde Rick från Brisbane, Australien, som hade kommit ner från Ladakh. Det hade varit snö för första gången i mannaminne i augusti i Keylong, och Rohtang hade varit stängt, så han hade fått klättra över. Vår buss från Rekong Peo skulle vidare ända till Keylong, och många steg på bussen i Manali, vilket indikerade att passet nu var öppet. Hopp om livet och framtiden förelåg alltid. Dock kom vi överens om att ta det lugnt i Manali under två dagar och två nätter för att vila upp oss och reorganisera oss efter det omfattande men ändå framgångsrika Kinnaurfiaskot.

del 5: *Limbo i Manali*

Det regnade till och från i Manali hela tiden. Som vanligt var buden om tillståndet för vägen över Rohtang ytterst varierande. Flera hävdade att vägen var stängd, men ändå hade vi sett folk tränga sig ombord på Keylongbussen. Janne samlade på fakta. Han fick beskedet, att vägen till Spiti över Kunzun La tyvärr definitivt var stängd. Spiti kunde alltså inte alls komma i fråga längre. Detta var resans första definitiva och kompletta nederlag, och det var en svår besvikelse för mig och Janne, medan Bertil och Halvar redan haft blandade känslor inför bestigningen av Kunzun La på toppen av Rohtang La. Å andra sidan kunde vi kanske betrakta oss som lyckliga. Hade vi lyckats ta oss upp till Spiti från Kinnaur och kommit ända fram till Kaza och Kibar så pekade nu allting på att vi därefter skulle ha varit nödsakade att ta hela den långa vägen genom både Spiti och Kinnaur i en oformlig reträttresa tillbaka. Ur den synpunkten hade vi kommit billigt undan.

Alla möjliga historier var i omlopp om incidenter vid störtregnet den 15 augusti, som drog härjande fram genom hela Himalaya och raserade alla ömtåliga vägar. En buss var på väg tillbaka mot Rohtang från Keylong med massor av glada musikanter ombord som hade firat självständighetsdagen. Förmodligen var chauffören något påverkad efter festligheterna, men regnet kunde ingen göra något åt, och en rasande stenbumling hade den olyckliga pricksäkerheten att bussen träffades och tvingades av vägen och utför stupet med ett överväldigande antal döda som följd. Ett annat ras, som definitivt täppte till Rohtang, orsakades av att 100 militärtruckar skulle över passet på en gång. Hur dåraktig får man vara som militärbefäl? Naturligtvis sattes jordmassor i skakning, den minsta skakning räckte, och där låg hela den massiva militärkonvojen fullständigt utslagen och odugliggjord.

Under dagen öppnade emellertid Rohtang, och väginformationen meddelade att vägen till Spiti skulle öppnas om 3-4 dagar. Men vi hade redan beslutat oss för att bege oss direkt till Ladakh om måndag.

Halvar fann en ny tibetansk restaurang på jakt efter en gammal, som han inte fann. Vi åt där på kvällen, men deras *thenthuk* var inte lika gedigen som Café Momos *thupka* kvällen innan för bara tre femtedelar av priset.

Det förelåg väldigt olika möjligheter inför resan till Ladakh. Halvar ville helst ta en jeep som startade 2 på morgonen och avverkade hela resan på 20 timmar. Det var den dyraste och mest stressiga möjligheten. Janne fann en lyxbuss som för 2000 rupier fördelade resan på två dagar med bekväm övernattning och alla måltider inkluderade. Bertil blev entusiastisk för detta. Själv hade jag föredragit en lokalbuss för 700 med övernattning för 100 med måltider som man valde själv, men då detta var ett strapatsförslag föreslog jag även en minibuss. Förra året hade den kostat 1200 med övernattning i Pang. I år var situationen helt annorlunda.

Det visade sig att det billigaste alternativet i år var en minibuss för 1600 som tog hela resan på 18 timmar non-stop. Detta stressalternativ med en stor del av resan i mörker var uteslutet. Jeepalternativet var det dyraste och närmade sig 3000. Min agent tyckte som jag att den billiga bussen var det bästa. Tyvärr måste vi acceptera lyxbussalternativet inklusive övernattning och måltider som det lämpligaste för oss, vilket skulle eliminera alla möjligheter till klagomål från någon.

Då infann sig som en blixtnöj från klar himmel en oförlig svårighet och monstruöst förhinder, som verkade oöverkomligt. Jag hade fått fullt mandat av alla mina tre kamrater att boka resan på det sätt och med det fordon som var bäst för alla, lyxbussalternativet krävde handpenning med bindande bokning, och när jag berättade resultatet för kamraterna (med fönsterplats för alla fyra) reagerade en av dem negativt. Han ville inte vara med om en stor buss på de små vägarna inför de stora stupen. Han fick nojan direkt och kände sig överkörd av beslutet och menade sig inte ha givit mig något mandat därtill då han inte sagt något. Han vägrade helt enkelt följa med och ville i stället satsa på en minibuss för egen del, som han tog för givet att måste vara säkrare.

Detta bragte mig till förtvivlan. Mandatet hade varit unisont, ingen hade protesterat eller ställt några villkor, och bussalternativet *var* det bästa och säkraste, även om jag själv hellre valt en billig lokalbuss. Jag hade uppoffrat mina anspråk för gruppens bästa, medan vår vän vägrade göra sammanledes. Och hur skulle vi förklara det för reseguiden? Han hade oåterkalleligen poängterat gång på gång att bokningen var bindande.

Halva natten försökte jag övertala honom och ville till slut knappast ens vistas i samma rum med honom längre. Hur kunde han vara så säker på vad som var säkert vid Rohtang som aldrig hade åkt den vägen förut? Hans noja var fullständigt irrationell, men hur skulle man få honom att inse det? Och om han tog sig för egen maskin till Leh, hur skulle han sedan hitta oss där, när skulle han infinna sig, skulle han med sin noja över huvud taget kunna ta sig över Rohtang, skulle vi alls få se honom på hela resan mera?

Det enda att göra var att ta upp honom till reseguiden och låta honom själv få försöka avboka sig. Detta visade sig vara det förnuftigaste. Reseguiderna hade erfarenhet av sådant. Med vänlig övertalning kunde de skingra hans noja och få honom övertygad om bussens fullkomliga säkerhet, och min bön till honom, "Snälla vän, du har aldrig rest den vägen förut. Försök lita på oss som gjort det många gånger." Då sprack det i motståndet, och han kom äntligen med på noterna.

Vi hade haft alldeles tillräckligt mycket krångel under resan redan, lämnade utan buss i Delhi, ösregn i 36 timmar från Simla, tillståndsstrul och raserade vägar i Kinnaur, stängda portar för Spiti, och så vidare, så vi behövde verkligen inte ett till.

På den tibetanska restaurangen träffade jag några trevliga tibetanska studenter, som berättade, att Lahaul hade begravts i snö för första gången någonsin i augusti. Jag hade hört talas om snöfallet i Lahaul, men dessa breddade bilden av det extrema ovädet med att berätta om alla odlare som fått sina grödor begravda i snö och förstörda. Detta var vad som väntade oss i Lahaul. Förra året hade det varit skyfallskatastrofer. I år var det snö.

del 6: *Över tröskeln*

Det regnade kraftigt efter midnatt, vilket fyllde oss med onda aningar och gränslös oro. Regnet fortsatte hela natten och upphörde inte förrän vid 7-snåret på morgonen. Vår värd förvissade oss om att det inte var så farligt, men min rumskamrat tog en morgontur i staden och ställde frågor, vilket han inte skulle ha gjort. Av någon fick han veta att det regnade uppe vid Rohtang. Det fick honom att bestämma sig ännu en gång. Han hoppade av.

Bussen var bekväm men erbjöd vissa svårigheter. Alla 22 passagerare skickades till ett kontor för att fylla i ett formulär med fullständiga personuppgifter. Detta tog sin lilla tid och

innebar en försening på 40 minuter. I sista minuten kom vår kamrat med allt sitt bagage. Han hade ångrat sig igen.

Vädret bjöd på uppehåll hela vägen upp mot Rohtang, men vid Marhi (3400 meter) lägrade sig dimmorna, och vägen övergick i gyttjesörja. Många fastnade, det uppstod många långa väntningar, och jag har aldrig tidigare kommit så långsamt över Rohtang. När vi äntligen kom över öppnade sig en bättre värld på andra sidan. Aldrig tidigare har jag sett en så tydligt markerad klimatgräns. Bortåt Rohtang rådde bara mörker och tunga blymoln med drypande kompakta dimmor, men på andra sidan i Lahaul rådde strålände blå himmel. Det var den totala kontrasten, och frontlinjen gick rakt över Rohtang.

Bussen var långsam, resans vackraste del företogs i mörker så att ingenting kunde fotograferas, och vi kom fram först klockan 9 på kvällen till Keylong. Resan från Manali, som kan ta fem timmar och brukar ta sju, hade tagit tio.

I resan ingick övernattnin g och måltider. Till övernattnin g slussades vi iväg till ett isolerat ställe ovanför staden, där vi bjöds på en middag av ris, linser och grönsaker. Inget te serverades efteråt. För att få te måste vi gå ner till staden. Janne och jag misslyckades med detta, då det var för lång väg. Vi stannade på halva vägen, där vi hade turen att hitta ett trevligare hotell med servering än det som ingick i resan, där själva övernattnin g var hänvisad till tält. Varken Janne eller jag ville någonsin mer satsa på detta tråkiga resealternativ som lyxresa mellan Manali och Leh.

Bussens passagerare var en trevlig blandning. Det var fyra japaner, fyra hinduer, vi fyra från Sverige, några gamla obestämda un gkarlar, och en stor grupp italienska schweizare från Zürich och Ticino. De talade nästan bara italienska allesammans, och det var ett nöje att ha dem som resällskap.

Det blev uppstigning halv 4 för en paketfrukost, som var föga aptitlig. I den ingick ett kokt ägg, en dubbel marmeladtoast, en banan och en mangodryck men obegränsade mängder te, vilket var ett plus. Mangon och bananen sparade man för färden.

Bussen gick olidligt långsamt. Janne hade redan några dagar tyvärr lidit av en förkylning men hängde med på allt ändå. Han konstaterade att bromsarna var dåliga, då de gnisslade, och att det var föga kraft i motorn. Det var ingen Tata-buss, och chauffören körde aldrig på treans växel, mest bara ettan och ibland tvåan. Fördelen med detta blev att resan blev ytterst säker. Nackdelen blev den värsta försening jag varit med om på denna väg.

Den enda incidenten inträffade vid lunchen i Pang vid 3-tiden på halva vägen mellan Keylong och Leh. Mitt utanför ett restaurangtält spydde vår enda amerikan ner hela backen i tre kraftiga omgångar. Det var bara att gå till ett annat restaurangtält.

Emellertid hade vi en sagolik tur med vädret. Jag hade aldrig sett bergen från Lahaul till Sarchu så vackra förut. Det hade verkligen snöat i Lahaul och mycket, så att alla högre berg var vita, och nästan alla berg var ju högre. Man var i ett bländande parad is av skönhet.

Först 20.10 nådde vi fram till Upshi vid Indus. Vägen genom Rumtsedalen ned från det sista passet Tanglang La hade varit svår med oformliga stenbumlingar på vägen som man måste köra runt, och fastän resan hade varit hur säker som helst hade den dock inte varit mindre skumpig, och genom den ständiga fördröjningen var vid det här laget de flesta ordentligt trötta och griniga. 21.50 kom vi äntligen fram till Leh. Resan från Keylong hade tagit 17,5 timmar, det slog alla rekord, och bussresandet ända från Manali hade tagit

sammanlagt över 27 timmar. Det tidigare rekordet var 22. Det hade varit värre än en nattbuss, och det var bara att konstatera, att genom att välja det säkraste alternativet och det som skulle ge minst anledning för någon av oss till klagomål hade vi valt det sämsta alternativet. Janne hade nästan fått sina knän krossade av den nedfällbara stolen framför, vars innehavare ständigt glömde att det satt en man med långa ben bakom, som på en dålig flygmaskin. Med en lokalbuss hade resan varit stökigare men också roligare, också den hade säkert gett anledning till klagomål, men den hade varit så hemskt mycket trevligare och effektivare.

I Leh var allt förändrat. Mellan Old Road och Fort Road byggdes en ny gata, varför vi gick vilse i mörkret till Lung Snon på grund av de främmande desorienterande jordhögarna. Även Lung Snon hade byggts om. Väggarna hade förstärkts med cement, så att det inte skulle regna in mera, och en stor matsal hade inretts i stället för den öppna terrassen. Det hade varit en god säsong med litet regn och mycket turister, inga katastrofer, och hotellen hade varit fulla.

Och vem mötte jag på Lung Snon om inte Hervor Ericson från Ladakhs Vänner? Vi hade inte setts på en del år, men jag kände igen henne, och hon var här med två väninnor. Föreningen med 75 medlemmar mådde bra och var engagerad i en del behjärtansvärda projekt med SIDA och mycket aktiv i Stockholm som vanligt.

För övrigt huserade på Lung Snon ett ansenligt sällskap från Sydtyrolen, som ockuperade merparten av vårt gästhus. De var av alla åldrar och mycket livliga och ivriga, så stället var fullt av liv. De blev glada när de hörde att min familj kom från Verona, som ju var nästgårds.

del 7: Hemma i Leh

Överste Wangdus var hemma. Till min enorma lycka hade jag tur denna gång efter att två år i rad ha missat honom. Vi hade en lång pratstund tillsammans i hans svalkande trädgård under dryftandet av de tre senaste årens väsentligheter.

Ja, han bekräftade att Leh var mera nerskräpat än någonsin och många gånger mer än förra året. Turismen hade varit för hård under juli, och de flesta turisterna hade varit skräpiga hinduer från slättlandet och storstäderna, som inte hade mera kultur än att de skröpade ner överallt. Hinduiska turister har aldrig varit populära i Ladakh eller ens i Himachal.

Han berättade också om det problematiska i att vissa tibetanska sekter ville splittra sig från Dalai Lama och huvudströmmen i den tibetanska buddhismen. Bertil hade ämnat närvara vid ett större konvent i Shey för rödhattarna, just en av dessa sekter som behagade och försökte gå sin egen väg. Splittring är aldrig bra naturligtvis.

Jag träffade även Skarma, min gamle agent för Luna Travels, och återseendet var lika hjärtligt som alltid. Han lovade göra vad han kunde för vår kommande Nubrautflykt med tillstånd och sådant. Åtminstone tre av oss var villiga till detta medan enbart Bertil tvekade och hellre ville till konventet i Shey.

Så träffade jag även Johannes. Han beklagade att vi inte kunde träffas i Lamayuru denna gång, då han var på väg ner till Himachal. Han skulle vara i Manali när jag kom ner igen om tio dagar, så att vi kunde fortsätta konferera där.

Han hade under våren varit i Irak och Syrien och besökt gamla kristna vänner och församlingar där. Han hade följt med revolt rörelsen i de muslimska länderna mycket noga men ej besökt Egypten. "De klarar av sin revolution själva, och Mubarak var klok som steg ner så pass tidigt. Ändå blev han åtalad, men det är inget mot vad som väntar de andra diktatorerna. Både Khadaffi och Assad, kanske också Ahmadinejad, har knappast något bättre att se fram emot än Saddam Husseins öde."

Han verkade mycket yngre och friskare än förra året. Håret hade han låtit växa hela året, så man nu kunde ta honom för en kvinna, vilket hans tibetanska kjolliknande munktoga förstärkte intrycket av, medan rösten var alltför manlig, liksom hela hans synnerligen välskapta och kraftiga kropps-konstitution, då han nästan bara bestod av muskler och senor.

Han var mycket intresserad av mitt samröre med och mina pågående projekt med Laila Roth, som ju hade gjort ett anmärkningsvärt genombrott på facebook, som Johannes inte ville ha med att göra, om han dock gluttade ibland. Det var ju Johannes som en gång skickat henne på mig eller anbefallt mig att göra vad jag kunde för henne, vilket uppdrag jag samvetsgrant genomfört under alla åren, om vårt samröre dock intensifierats märkbart under de senaste fyra åren. Vi kom faktiskt att prata mest om detta, då Lailas mysticism var som en direkt motsats till Johannes teologi.

En annan sak vi talade mycket om var tidens relativitet. Jag skulle ju fylla 60 om 17 dagar, och han skulle fylla 60 nästa år, så åldrandet stod oss båda inför dörren. Han avfärdade det hela:

"Man är aldrig äldre än man känner sig. Den biologiska åldern har föga betydelse. Om man lever som om var i den yngre medelåldern, som vi båda gör, som om vi fortfarande var under 45, så är det så gammal man är i realistisk bemärkelse. Man kan lugnt strunta i åldrandet så länge det går. När det börjar ta emot skall man naturligtvis inte forcera sig, men det dummaste man kan göra är att sakta ner bara för att man tror att man blir gammal. Det är bara att köra på för fullt så länge det går, ingenting är skadligare än att bli passiv, då är man färdig, så motsatsen är bättre. Det är bättre att vara en ständig pådrivare än en bromsare."

Jag tyckte jag såg Karin från Holland på gatan, och mycket riktigt, hon dök upp på Lung Snon morgonen den andra dagen, som var hennes sista dag i Ladakh. Hon hade varit här i en månad och mest bott på Lung Snon men flyttat på sig när den sydtiroleska invasionen kom. Det var ett kärt återseende för oss båda, denna fenomenala ädla kvinna, som långt över 70 aktivt arbetade för skolor i Ladakh och envist fortsatte att komma hit årligen.

Så träffade jag även Ali Rahi. Han såg mig passera förbi på Changspa Road och kallade in mig på sin resebyrå, varvid vi hade ett hjärtligt samtal över en kopp te. Han var ganska pessimistisk som vanligt. Allt förändrades ständigt för mycket och till det sämre. Han bekräftade att den hinduiska turistinvasionen ställt till med elände och nedskräpning överallt, och vad värre var: när västerlänningar såg hur hinduerna skräpade ner tyckte de att de inte behövde vara bättre.

Så följde den besynnerliga ögonundersökningen. Mina vänner hade sett mig gång på gång leta efter mina utflippade glasögonlinser och var så generösa, att de som 60-årspresent ville bekosta ett par riktiga glasögon åt mig. Jag skulle hitta glasögonen, och de skulle betala vad det än kostade. Men detta företag var betydligt mera komplicerat än vad någon hade kunnat ana.

För det första fick man springa kring i hela staden på jakt efter en optiker, upp och ner, upp och ner. När man slutligen hittade en sådan kunde han ingenting göra utan ett recept. Ett recept kunde bara fås genom en undersökning, men en ögonläkare var ännu svårare att hitta. Det skulle finnas en sådan någonstans som bara skulle vara tillgänglig vissa tider. Jag var färdig att avstå från projektet.

Dock hade jag ögonen med mig vart jag gick, och slutligen stötte jag på några kliniker, där en lång rad folk satt och väntade medan ingen fanns på kliniken. Slutligen fick jag direktiv till en ögonspecialist någonstans vid den allmänna marknaden.

Efter att ha fått nya direktiv från en vänlig glasögonförsäljare vid marknaden till centrala staden var jag på väg dit, när jag plötsligt stod inför skylt som sade 'ögonspecialist'. Jag gick in, och där fanns faktiskt en sådan inne i ett kyffe i detta apotek. Han undersökte mig, jag fick det bekräftat att jag hade +2,5 på ena ögat och +6 på det svagare, men han menade att jag inte behövde nya glasögon. Mina gamla läsglasögon var fullt tillräckliga, ty även om jag skulle få nya glasögon med +6 för det svaga ögat skulle jag ändå mest bara använda det starka ögat till att läsa. Så var det med det. Mina välvilliga kamrater kom undan billigt med 0 i utgifter för ett par nya glasögon som inte behövdes.

del 8: Sjukdomsförbannelsen.

Tyvärr måste även ett sådant kapitel skrivas. Det började redan i Simla, när Bertil blev svag och Janne drabbades av en förkylning. När vi slängdes av bussen på väg till Spiti var Bertil den som förespråkade att vi skulle ta det lugnt i Rekong Peo och invänta en annan dags gynnsammare utsikter att utverka tillstånd för Spiti. I stället for vi till Manali, där jag drabbades av en visdomstandsinflammation, som blev svårbemästrad. Min sista visdomstand hade aldrig bråkat med mig förut, fastän det inte återstod mer av den än en stump. Tvärtom hade var resa till Indien alltid tidigare kurerat mig från alla visdomstandsbesvär.

För att göra resan till Leh så bekväm som möjligt för mina vänner bokades en lyxbuss, som visade sig vara rena tortyren, då den köpte säkerhet för långsamhet. Den 27 timmar långa bussresan, den sista dagen från 4 på morgonen till 10 på kvällen, satte sina spår. Vid framkomsten till Leh drabbades Janne, som om förkylningen inte var tillräckligt, även av magproblem, som antagligen hörde ihop med nervös överansträngning, en total förändring av klimatet och den osunda luften i Leh. Sedan drabbades även Halvar av oavbruten diarré.

Så var situationen när vi satsade på Nubra. Bertil behagade stanna kvar i sängen, medan Halvar och Janne hurtfriskt och entusiastiskt ställde upp. Vi planerade ta bussen till Diskit, därifrån göra den 7 kilometer långa promenaden till Hundar och återvända till Diskit till kvällen för att återvända till Leh morgonen därpå.

Halvar slapp nöd under jeepresan till Diskit, som tog bara drygt fyra timmar med en idealisk chaufför som min vän Skarma fixat åt oss, och även Janne var på bättringsvägen. Emellertid var solen hård i Nubra, det var ju det lägsta området i Ladakh, och jag hade haft en dålig natt med kväljningar utan logisk anledning. Knappt hade vi satt oss till frukost i Diskit efter att ha fixat mitt idealiska hotell 'Zambala' för två år sedan, så spydde jag upp inte bara den aktuella omeletten utan även gårdagens hela underbara Thenthukmiddag på Tenzing Dickey. Jag blev helt utslagen direkt.

Vi hade redan beslutat att skrinlägga Hundarpromenaden, men jag skulle inte ens orka upp till klostret i Diskit. Det var bara att stanna på rummet och vila medan kamraterna gjorde klostret, medan en envis fluga gjorde min vila till en mardröm med att hindra mig från att sova.

Det var tyvärr en parallellsituation till förra årets trauma, när jag blev våldsamt sjuk i en luftrörsinfektion, som fick mig att förkorta Ladakhvistelsen och inte bli bra igen förrän nere i Manali. Skulle samma olidliga process genomgå nu? Att bli sjuk på en påfrestande resa i Himalaya, som kräver ofelbar hälsa, är förödande för självförtroendet, medan man inte orkar göra något, inte ens prata eller skriva eller läsa. Att tvingas till överksamhet är det absolut värsta jag vet, och i den situationen var jag nu – för andra gången i följd i Ladakh.

Den troligaste anledningen till sammanbrottet var överansträngning i Leh med två dagars rännande omkring i hela staden med omnejd upp och ner, upp och ner i den tunna luften, men skulle jag någonsin igen våga ta ketchup på en omelett, som var droppen som fick bågaren att kollapsa? Skulle jag någonsin våga ta en omelett igen, min standardfrukost i Indien? Skulle jag någonsin våga besöka mitt favoritställe Tenzing Dickey i Leh igen? Skulle jag någonsin våga fara till Ladakh igen? Det var en fråga som alltid infunnit sig vid alla mina besök i Ladakh, men hittills hade jag alltid kommit tillbaka.

Janne och Halvar fick en underbar eftermiddag och kväll uppe vid klostret och var borta i nästan fem timmar, men de åt ingenting under tiden. De bara drack vatten. Det är svårt och hårt att leva med en tredskande mage, så vi gick ut på kvällen och intog en enkel och liten ris med curd och hoppades kunna behålla det.

Halvar var ju första gången i Nubra och hade gärna stannat längre. Janne och jag var inriktade på att fara tillbaka följande dag för att i Leh kunna se hur mycket man kunde återhämta sig i Ladakh. Lamayuruprogrammet var i fara, om jag inte snabbt blev mycket bättre fick det vara medan jag i stället drogs mot att återvända till normal nivå i Manali och Dharamsala, men det vore att kasta in handduken, ge upp resan som förlorad och erkänna ett bittert nederlag.

del 9: Tillbaka i paradiset från paradiset

Nästa morgon vaknade man och var fullt normal igen. Det hade alltså bara varit den naturliga och normala självrensningen, som man vanligen råkar ut för i Indien varje gång. Morgonomeletten gick ner med någon tvekan, men resten av dagen förekom intet spår längre av den genomgångna krisen, som om den aldrig förekommit. Dock återstod problemet med visdomstanden.

Liknande problem dominerade det digitala. Det fungerade i Leh men kunde när som helst utan förvarning och utan anledning kollapsa fullkomligt. Sedan kunde det bli bra igen efter någon lika oförutsägbar längre eller kortare väntan. Min cyberföreståndare menade att uppkopplingen med dess nyckfulla kriser varken kunde jämföras med väder, jordbävningar eller något annat, då i cybervärlden allting hände så ytterst snabbt och plötsligt. Vädret kan man studera, jordbävningar hinner man ta betäckning för, men ingenting kan skydda en mot vad som händer i cybervärlden.

Vi hade vissa problem med återkomsten från Nubra. Vår idealiske chaufför infann sig inte vid överenskommet klockslag, och när jag undersökte saken visade det sig att vi hade väntat vid fel jeepstation. Han förekom inte heller vid den rätta, vi hade redan beställt en ny jeep, när han plötsligt dök upp en trekvart försenad. Ändå måste vi ta en annan jeep och klämma in oss med fem andra personer.

Det var många turer i denna förvirring. Vår chaufför hade bett oss komma till "jeepstationen" utan att precisera exakt var den låg, varför vi naturligtvis kommit fel. Vi hade gått till ett ställe där många jeepar stod parkerade i tron att det var jeepstationen, medan han menat en annan som legat mycket längre bort och givetvis tagit för givet (som alla indier gör) att vi automatiskt skulle veta exakt var den låg.

När jag talade med jeepföreståndaren på den riktiga stationen och efterlyste vår jeep, vars nummerplåt jag kom ihåg, visste han mycket väl vilken jeep det gällde. Den hade kommit fram till Diskit igår kväll klockan 9 och skulle fara tillbaka till Leh idag klockan 2. Det stämde inte alls. Vi hade ju kommit igår klockan 2 och avtalat att fara tillbaka idag klockan 9. Han hade fått allt om bakfoten.

Så dök plötsligt vår chaufför upp med rätt jeep, men vi kunde inte fara tillbaka med honom till samma pris som igår. I stället för 300 måste vi betala 800. Därför fick vi i stället dela jeep med fem andra. Då blev det 300 per person. Vi hade alltså varit synnerligen privilegierade igår.

När vi återkom till Leh tog vi genast in på en tibetansk restaurang som Halvar upptäckt vid basaren, där vi hade en förträfflig måltid som plåster på såren. Janne hostade ännu våldsamt men var helt återställd i magen. Halvar fortsatte ta det försiktigt. Vi gick efteråt till mitt favoritkaffeställe, där Janne uppskattade kaffet mycket medan Halvar för säkerhets skull stod över. Sedan gick vi hem, där Janne bjöd på en flaska tvättäkta hagtorndricka, som kanske var den ljuvligaste av alla drycker i Ladakh. Han brukade köpa en flaska (65 cl) varje dag.

Bertil var borta, vilket vi såg som ett gott tecken. Då var han åtminstone på benen och troligen till och med i farten.

Dagens enda smolk i glädjebägaren hade varit den infernaliska jeepmusiken. Chauffören sätter på musik redan vid starten, som ingen vill vara ofin nog att klaga på, hur hög volym han än använder. Det är uteslutande indisk skvalmusik, visserligen renare och mera harmonisk än västerländsk sådan, framför allt mera musikalisk, men likväl endast skvalmusik, som understundom kan vara ganska stressig och hysterisk. Plötsligt avbryts den när chauffören tröttnar på monotonin och vill ha en annan låt, och så avbryter han igen, och så håller han på och låter färre och färre låtar spela färdigt, medan en musikalisk och känslig passagerare oavbrutet blir mer och mer irriterad och arg. Jag lovade mig själv denna gång att

aldrig mera sätta mig i en jeep utom på villkoret ingen musik. Även om den indiska pop- och schlagermusiken ibland kan vara lyrisk och intressant är likväl 90% bara outhärdligt hjärntvättsskval. Under en jeepresa genom världens vackraste land över världens högsta farbara pass och med enbart njutbara utsikter hela vägen vill man kunna njuta av detta utan att få resan förstörd av oupphörlig monoton och påfrestande schlagermusik.

När jag träffade Bertil igen var han visserligen i farten men hade haft en dålig natt och kräkts igen, så han kunde inte på rak arm säga om han ville följa med till Lamayuru. Janne avstod då han ville vara tillgänglig för sin hustru på Skype.

Även Halvar blev tveksam när det uppstod nya krångel med Lamayurubussen. Det fanns ingen.

del 10: Lamayuruturer

De bussturer som följde visade sig bli omfattande. Att det inte förekom någon statlig morgonbuss västerut från Leh mot Lamayuru och Kargil var bekymmersamt och hänvisade en till ett olustigt alternativ. Enda bussen som gick västerut gick klockan 5 på morgonen från polofältet, och för att få biljett måste man gå dit och köpa ombord på bussen av konduktören, om han var där. Han var där.

När jag köpte biljetten för Halvar och mig skrevs biljetten ut ända till Kargil för 300 rupier. Jag protesterade och sade att vi bara skulle till Lamayuru, som var halva vägen. Han ändrade biljetten till Lamayuru, men vi måste ändå betala 300. Det stämde inte. Det var något lurrt med det hela.

Jag sökte upp min agent Skarma för att få veta vad som pågick, varför det inte längre fanns en statlig morgonbuss och varför den enda morgonbuss som fanns därför idkade utpressning. Tyvärr var Skarma sjuk denna dag. Jag besökte hans kontor åtskilliga gånger, varje gång hette det att han skulle komma om en timme, men han kom aldrig. Av hans kompanjon fick jag dock veta, att detta privata bussbolag var muslimskt.

Tyvärr är mina generella praktiska erfarenheter av muslimer den, att de föraktar dig för att du inte är muslim och gör vad som helst för att lura dig, en erfarenhet som ständigt har bekräftats av andra, i synnerhet damer, som tagit risken att resa på egen hand i muslimska länder. Det kan man inte göra som dam, då den muslimska kvinnosynen är omänsklig: mänskliga rättigheter är inte för kvinnor.

Vid ett senare besök på centrala busstationen fick jag det bekräftat, att biljettpriset var oegentligt. Det borde ha varit 150 rupier, som det var halva sträckan till Kargil.

Till vår angenäma överraskning anmälde sig Bertil entusiastiskt till att få följa med. Det blev ett nytt besök hos de sura muslimerna i Kargilbussen med ännu ett bidrag till ockrarna. Busstationen hade visserligen bekräftat att deras pris var oskäligt och rent bedrägeri men kunde ingenting göra. Så är det med privatisering.

Vi diskuterade detta en dag med Janne och Halvar. Janne berättade, att bruket av ordet 'solidaritet' enligt en undersökning hade minskat med 65% under de senaste 25 åren (sedan 1986, då Palme sköts,) medan ordet 'ego' under samma tid hade ökat med 68%.

I vårt land kan privatiseringarna av företag som posten, elverket, Statens Järnvägar och andra allmännyttiga företag, som alla behöver, med skäl ifrågasättas, då dessa

privatiseringar medfört kännbara för att inte säga extraordinära prisstegringar för alla, samtidigt som de nya privata bolagen inom dessa områden frambringat en djungel av komplikationer som ingen begriper något av, medan deras då och då avsatta direktörer kommer undan med astronomiska fallskärmar och miljonpensioner. Hoppas inte Indien går samma omänskliga väg.

För Bertils skull, som fortfarande var ganska svag och gått ner mycket i vikt, bokade vi en taxi till Kargilbussen på polofältet till måndagsmorgonen klockan 4.15. När det kom till kritan och vi steg upp klockan 4 var Bertil för svag för att kunna följa med. Han avstod frivilligt. Sålunda blev det ändå tyvärr bara Halvar och jag som for iväg.

Även vädret vållade bekymmer. Det ösregnade i Leh under natten, och vi vet alla vad regn i Ladakh kan betyda, där det inte skall regna. Den som känner Ladakh och varit med om vad vanliga regn åstadkommit hör ljudet av regndroppar med fasa – jag har lidit av regnskräck ända sedan mitt första omfattande Ladakhbesök år 2000. Regnet återkom även efter Khaltse på väg upp till Lamayuru, så den hisnande utsikten förmörkades och fördystrades totalt. Lamayuru är det torraste stället i Ladakh, och om det regnar där kan det tyda på universella översvämningar i resten av landet. Luften rensas, blommor andas, grönskan blir grönare, men vägar och broar samt byar kan spolas bort.

Bussen stannade vid Khaltse naturligtvis vid ett muslimskt kafé, varför vi gick till ett annat och fick en förträfflig frukostomelett med jättegott te. Gästerna på det muslimska kaféet verkade inte lika nöjda.

Färden upp till Lamayuru genom regnet blev en skräckfärd genom att busskonduktören behagade sätta på den skrälligaste varianten av dålig skräpmusik, samtidigt som några gubbar bakom oss spelade ännu sämre musik på sina telefoner bakom oss. Vi satt mitt i korselden. Mönstret var det samma: ingen låt fick spela färdigt, utan varje låt avbröts hela tiden för att följas av en ännu sämre. Lyckligtvis hade jag denna gång mina öronproppar till hands, som distansierade mardrömmen en aning.

Så kom man fram till Lamayuru och kunde lämna den eländiga muslimska bussen och möttes av en omvänd hand. Vi tog skydd i kaféet vid vägen för regnet och hamnade i rena välkomstkommittén bestående av kanadensare, ett argentinskt par från Buenos Aires i grannskapet av vårt hem 1952-55 i San Isidro, och, hast du mir gesehen, en vacker ung finlandssvenska från Esbo. Hon hade inte fått tala svenska på ett halvår. Givetvis hade vi mycket att tala om men fick tala desto mindre, då hon färdades med en väninna som liftare i en truck, som omgående måste fortsätta mot Kargil.

Kanadensarna från Montreal hade två sjuka kamrater i bronkit och magsjuka men hoppades ändå senare kunna promenera upp till Atitsaklostret. Vi skulle antagligen på nytt möta honom där.

Halvar fick välja mellan mina gamla stamhotell Dragon och Shangri La och valde Shangri La, där vi välkomnades med öppna armar och omfamningar och återfick mitt gamla rum från förra året, där jag då legat som patient. Han sträckte genast ut sig, fann sig med välbehag till rätta och gick in för att ta igen den förlorade morgonen. Jag gick ner till *the Dragon* och återfann min gamla lilla värdinna i lika strålande form som alltid.

Regnet drog förbi, solen tittade fram, klockan var bara 10 på morgonen, så vi hade fortfarande hela dagen på oss. Det var bara att njuta och därtill ha gott om tid för det. Man var äntligen än en gång hemma igen.

del 11: *Lamayuruturer (forts.)*

Redan den första eftermiddagen gick vi upp till Ladakhs äldsta kloster Atitse två timmars promenad rakt uppåt, som kan vara den vackraste dag^{trek} man kan göra i Ladakh. Halvar var helt entusiastisk, och där uppe träffade vi åter de vänner som välkomnat oss på morgonen: det argentinska paret, franskanadensaren och några till. En stammande tysk var tydligen inneboende där, ty han hade förtroendet att öppna alla dörrar för oss och visa oss det allra heligaste: de gamla grottor innerst i klostret, som varit Ladakhs första munkbosättning för mer än 1000 år sedan. Något senare hade Lamayuruklostret instiftats som fristad åt förbrytare på order av Kashmirs då buddhistiska maharadja, så att vad man än var efterlyst och bannlyst för kunde ingen röra en i Lamayuru. Sålunda växte Ladakhs klosterrörelse till.

Vi kom upp på 100 minuter och ner på 75. Värre än så var det inte. Men på kvällen var man så trött, att man somnade redan klockan 8. Det hade varit en intensiv dag med förfärlig bussresa, stora upplevelser, social livlighet, god mat och kraftig aktivitet.

Tyvärre mådde inte Halvar bra under natten: han hade ännu inte sluppit sin förfärliga diarré, så det var tveksamt om han kunde följa med till Wanla. Väl medveten om detta dilemma, – vem har inte haft diarré i Indien, vilket är den vanligaste folksjukdomen därstädes och tillika det vanligaste samtalsämnet mellan alla indier, – var jag fullt på det klara med att ta maximal hänsyn till omständigheterna. Vädret var emellertid idealiskt: inte ett moln på himlen, gårdagens regnbyar hade förfriskat luften, och det fläktade lagom skönt.

Vi kom inte iväg förrän klockan 9, och Halvar gav upp före passet. Jag gav honom så mycket toalettpapper han ville ha, och där skildes vi. Han planerade stanna en extra dag i Lamayuru och kanske då vara vid bättre vigör för att kunna göra denna vandring.

Klockan 11 var jag framme vid Wanla, det var första gången jag fått göra denna vandring till Wanla ensam, och det gick i ett huj. Vädret kunde inte bli bättre, och klostret verkade färdigrestaurerat och sken i solen i sin pittoreska färggrannhet med lysande röda och ljusa färger. Jag hade inte varit där uppe på två år, och där förekom både en ny väg ingen visste vart, och nya klosterbyggnader. När jag gick upp på taket hörde jag en bestämd amerikansk röst under mig och en sträng kvinna som kom upp och sade: "*The public is not allowed here.*" ("Tillträde förbjudet för obehöriga.") Det var knappt att jag ens fick ta den bild jag höll på att knäppa. Jag talade dock vänligt med henne, och hon var inte amerikan utan naturligtvis en tyska. Ja, de höll fortfarande på med restaureringsarbetena, jag önskade dem lycka till med detta, men jag måste ändå genast bege mig ner från taket. Det hjälpte inte att jag gjorde denna pilgrimsvandring varje år från Lamayuru eller att jag varje år kom som pilgrim till Ladakh ända från Skandinavien. För denna tyska dam var jag inte välkommen. Jag hade stört dem i deras arbete, vilket jag bad dem om ursäkt för.

Betydligt trevligare var en schweizare och en österrikare som kom upp till klostret med motorcykel. Den ena hade gjort Lamayuruvandringen för fem år sedan, och vi beklagade att han inte kunde göra den i år, så hemskt mycket mera njutbar än med motorcykel.

På vägen ner fastnade jag i en trevlig mycket skuggig campingground där det fanns folk. Då den verkade inbjudande frågade jag om de hade mat, varpå de svarade beklagande: "Tyvärr bara Maggiesoppa." Det var precis vad jag behövde, så jag slog mig ner för en lång och trevlig lunch.

Den berömda Maggiesoppa, som man får överallt vid vägkaféerna i det övre Himalaya, är en genialisk näringsrik och smakfull nudelsoppa som tillreds på några minuter. Den uppfanns av en schweizare 1882 just för att tillfredsställa alpinisters behov av varm och mättande mat genast och har sedan dess gjort sitt segertåg över alla världens högländer. Det finns ingen bättre tänkbar lunch i Himalaya: lätt, näringsrik, smakfull, mättande och läcker.

Ett större sällskap schweizare skulle tälta där, så jag gick vidare när de anlände och började slå upp sina tält till mitt andra gamla rastställe i Wanla, där samma gamla gubbe fanns kvar som serverat mig de senaste 10 åren. Även där satt ett större schweiziskt sällskap, men dessa höll inte på med sina tält utan satt vid bordet och pratade, varför det var angenämt att delta i konversationen över en kopp te innan man fortsatte. Jag kom inte ifrån Wanla förrän halv två, vilket var väl sent med tanke på att solen var som hetast och hårdast då.

Man fick stanna ett antal gånger i den skugglösa långa djupa solstekta "*Death Valley*"-ravinen för att dricka. Lyckligtvis fläktade det något, normalt står luften helt stilla här i ständig lä, och lyckligtvis förekom det en del moln, och man var ju tacksam för varje litet ögonblick av tillfällig skugga. Uppe på Prinkiti La, när den långa uppførsbacken äntligen var över, kunde man stanna till och vila och dricka ordentligt och njuta hur länge som helst av en av Zanskarbergens vackraste och mest hisnande utsikter, men det blåste förfärligt, man hotades nästan blåsa bort, så det var bäst att fortsätta.

Vägen tillbaka tog 2,5 timmar. Jag hade hört av en guide i Wanla att Halvar ändå lyckats ta sig upp till passet och sedan vänt tillbaka. På Dragons restaurang satt det argentinska paret från igår och pladdrade sprutande spanska med ett annat par. Även argentinarna hade gjort en framstöt mot passet men vänt om med Halvar. Min nye colombianske vän från i morse såg jag inte till men hoppades få se honom igen.

På vägen upp tillbaka till Shangri La mötte jag Halvar på vägen ner. Han hade haft en sista ordentlig diarré på väg ner från passet som en avskedssalut, Jag rekommenderade honom en ordentlig rispudding på Dragon, som jag själv hade haft till lunch, en riktigt läcker rätt med kanel, kardemumma och nötter utom ris i sin bästa form, som borde sätta definitivt stopp för den skenande magsprutten. Han trivdes för övrigt så väl i Lamayuru att han planerade stanna inte bara en dag extra utan två. Även jag hade gärna stannat längre, men det fick vänta till nästa år.

När vi satt där och samtalande kom det en skördeman förbi med tre åsnor fullpackade med årets skörd. Packningarna var som berg och erinrade om vår Tidskriftsverkstads signaturbild i Göteborg men utan kärra. Bredvid en av åsnorna gick en inte många veckor gammal fåle. Skördemannen sjöng, som alla skördemän gör när de skördar och tröskar och (för hand) mal tsampamjöl i Ladakh. Detta var det verkliga Ladakh. Det kunde inte bli

bättre, när i skymningssolen sedan Lamayuru visade upp sig i sin mest pastorala och intagande prydno.

del 12: Rizong och tillbaka till Leh

Vädret fortsatte vara idealiskt. Halvar trivdes så bra i Lamayuru att han planerade stanna minst två nätter extra, mest för att kunna göra hela Wanlapromenaden med övernattnig i Wanla. Även jag hade gärna stannat kvar, men det fanns mycket att göra i Leh före avfärden om tre dagar.

Som vanligt ville Lamayuru inte släppa mig ifrån sig. Bussen skulle dyka upp någon gång mellan 8 och 10 men gjorde det inte. Då tålamodet tröt vände jag mig till en jeep som händelsevis dök upp. I den satt det en ensam kraftig människa med stubbad frisering. Jag frågade om det möjligen kunde finnas plats för en passagerare till i bilen och frågade vart den skulle. Den skulle till Leh. Jag fick prata med chauffören. Denne svarade, att hela bilen var bokad och han inte kunde ta en extra passagerare utan lov av den som hyrt bilen. Jag frågade denne. Jag var välkommen att följa med ända fram till Leh.

Detta var en av resans mest strålande lyckträffar, och jag hade varit med om sådant förut. Bilens abonnent var en kraftig berlinare som bodde och arbetade i Schweiz nära Zürich som psykiatrisk vårdare. Han var mycket sympatisk och välberest. Hans favoritland var Thailand, men han trivdes bra över hela Asien och var mest fascinerad av Japan, som han hoppades kunna besöka ordentligt någon gång under en längre tid. Han hade rentav studerat och kunde japanska, tillsammans med engelska, som han talade bra, franska, spanska, holländska och italienska, medan han beklagade att han inte studerat latin, nyckeln till nästan alla europeiska språk. Han avskydde det anglosaxiska Nordamerika och var inte alls lockad av Afrika, medan han gärna skulle göra Sydamerika på allvar.

De hade på programmet att på vägen till Leh göra en avstickare till Rizong. Detta besked mottog jag med tacksamhet, då jag inte varit där på nio år.

I Rizong pågick omfattande renoveringsarbeten. En ny väg hade konstruerats efter den som spolats bort för fem år sedan, men renoveringsarbetena berodde inte på katastrofen förra året utan var något som försiggick över nästan alla kloster i Ladakh. Vi hade tur som kom till Rizong just när klostret besöktes av ett professionellt schweiziskt fotograferingsteam, som hade med sig en utomordentligt vacker levande lokal modell, som samtidigt tjänstgjorde som guide. Hon medverkade på alla de bästa fotografierna. Genom detta fotolags verksamhet fick vi med dem besöka alla klostrets heligaste kammare. Det har två tempel och är det enda kloster i Ladakh som inte tar inträdesavgift. Klosterregeln är mycket sträng. Kött och ägg är inte tillåtet, endast tsampa och nudlar, och ingen mat är tillåten efter klockan 12 på dagen.

Jag blev mycket god vän både med Alex, som min nye vän hette, och chauffören, som var en guldgruva när det gällde information och som jag hade gemensamma vänner med, främst Skarma. När vi skildes ville jag ge honom 200 rupier för liften, vilket han ädelt refuserade – hans abonnent gav honom tillräckligt. Med Alex bytte vi adresser och *facebook*kontakter.

Hemma på Lung Snon var både Janne och Bertil på strålande humör, emedan de inte längre hade mycket med varandra att göra. Bertil hade den olyckliga omedvetna vanan att snarka och det på ett så nyckfullt och abrupt sätt att det var omöjligt att inte vakna därtill

varje gång om man sov i samma säng. Till slut hade Janne tröttnat och flyttat till eget rum. Även jag hade blivit en aning trött på Halvars nattlåten ehuru han inte snarkade men dock frustade, pustade, flåsade, gurglade och förde en hel del andra ljud, som det var svårt att sova i samma säng till, som om han ständigt var på språng även i sömnen. När Kerstin hade följt med mig till Ladakh 2007 hade hon visat sig vara en våldsamt snarkare. Det kan förefalla fräckt att inte meddela sina medresenärer att man har sådana vanor när man skall sova tillsammans med dem, men snarkarens tragedi är att han aldrig stör sig själv men bara alla andra. I och för sig kunde man tycka, att det kunde jämnas ut sig mellan Janne och Bertil, då Janne genom sin olyckliga förkylning hostade sig genom nätterna och det våldsamt, vilket vi erfarit i Nubra. Janne var nu den friskaste av mina tre reskamrater, han var ju den enda som varit i Ladakh förut, han hade haft diarrésviter men kommit över det, medan Bertil kanske fått sin svåra höjdsjuka men dagar i sträck som sängliggande just för att han i god tid preparerat sig med mediciner mot höjdsjuka, som om läkemedel kunde bota vad naturen ställer till med. Halvar hade jag från början varnat för att äta för mycket i Ladakh, litet för litet var bättre än det minsta för mycket, men han hade haft en så strålande aptit hela tiden och hjärtligt gång på gång glömt min varning med bedrövliga nattpromenader och urlakningar som resultat. Förhoppningsvis var han nu äntligen på bättringsvägen i Lamayuru.

Den stora Ladakhfestivaslen stod för dörren i Leh, och fler och fler förberedde sig för avresa. Säsongen närmade sig sitt slut men var fortfarande på högvarv. Det lutar åt att sommarsäsongen i Ladakh blir längre och längre och åtminstone år för år fortsätter längre in i september. Det var fortfarande mycket varmt denna den sista augusti.

del 13: *Nya turer i Leh*

Den första september gick Ladakhfestivalen av stapeln med praktuppvisningar utan like. Den stora inledningen genomfördes på polostadion, där borgmästaren höll ett entusiastiskt välkomsttal inför tusentals samlade ladakhier och utlänningar till stor del på god engelska, där han särskilt vände sig med tacksamhet till turisterna. Alla damer hade klätt upp sig, åtminstone alla ladakhier och indiskor, så man kunde aldrig se sig mätt på den överväldigande brokigheten av nationalkostymer och vackra dräkter.

Min guide från Lamayuru hade emellertid påtalat för mig vikten av den militära närvaron för Ladakhs välstånd. Det var militären som underhöll vägarna och ryckte in och gjorde berömliga insatser, så utan den militära närvaron hade Ladakh varit hopplöst eftersatt och nästan oframkomligt. Visserligen utgjorde militären också med sina oändliga och ständiga truckkonvojer Ladakhs ständiga förstoppning på vägarna, men ladakhiernas berömda oändliga tålmodighet hörde till den positiva nationalkaraktern.

Till vår stora glädje bestämde sig Bertil för att följa med Janne på dennes lilla '*baby trek*' från Likir till Themisgang under fredag och lördag, så att han äntligen kom bort emellan från Lehs ohälsosamma luft för att få stifta bekantskap med byarna och lantfolket och livet bortanför landsvägen. De skulle alltså lämna Leh min sista morgon i staden så att vi inte skulle återses förrän på flygfältet hemåt.

Dagen tillbringades mycket i sällskap med Janne, och på kvällen hamnade vi tillsammans med en italiensk grupp på tre personer från Milano, ett äkta par från Milano och

deras väninna, som alla var psykologer. De kände inte mina vänner Sergio och Silvia om de dock var välbekanta med deras del av staden, då de också bodde söder om Porta Romana. Jag blev särskilt god vän med Hilaria, psykologens hustru, som genomskådat att jag var sångare och tenor med att höra på rösten. Jag kunde smickra dem med att min kör var den första i Sverige som framfört Puccinis 'Messa di Gloria'. Vi blev mycket goda vänner och lovade varandra att ses igen i Milano. Detta var deras sista kväll före återresan till Delhi.

Då de var psykologer kom vi att tala en hel del om sociala problem. Ett av dem var israelerna i Indien. De var välbekanta med problemet, då de själva varit uppåt Parvatidalen med Malana, i vilken trakt daturan växer vilt, ett utmärkt läkemedel mot astma men bara i minimala doser. En överdos kan temporärt slå ut hjärnan, och det har hänt att missbrukare försvunnit i Malanatrakten och återkommit efter två år utan något minne av var de varit eller gjort under de två åren. Ett år försvann 14 personer på detta sätt, de flesta israeler men också ett antal japaner.

Israelerna är alltid mycket unga, kommer hit efter den hårda och långa militärtjänstgöringen för att glömma den, vet ingenting om Indien och ägnar sig helhjärtat åt bara droger. De blev ett sådant problem, att Israel måste skicka rabbiner hit för att själavårda dem och få dem att ta sig samman och uppföra sig. Problemet kvarstår. Särskilt omkring Manali finns det hela kolonier av israeler som bara ägnar sig åt rökandet. Old Manali är som en israelisk enklav.

I Israel kallas fenomenet för "delfinsyndromet". Ursprunget till benämningen är ett särskilt fall. En ung israelit for till Indien efter sin militärtjänstgöring för att glömma alltsammans och knarkade ner sig fullständigt i månader med det resultatet, att han blev fullständigt övertygad om att han var en delfin. Ingenting kunde få honom ur den vanföreställningen. I det hopplösa tillståndet kom han hem igen, och sedan dess säger släktingar till muckaren som åker till Indien: "Kom inte tillbaka som en delfin."

Följande dag reste Janne och Bertil åstad till Likir för att göra sin *baby trek*. Jag gick till busstationen för att köpa min biljett till lördagen. Jag hade tillsagts att infinna mig 8.30, vilket jag gjorde och möttes då av beskedet att det inte skulle gå någon buss på lördag. Bussförbannelsen förföljde mig fortfarande. Jag hänvisades till jeep eller minibuss och lyckades boka en sådan hos Skarma till det dubbla priset mot bussen. Jag hade så sett fram emot att äntligen få göra den billiga och trevliga bussresan till Manali med övernattnings i Keylong. I stället blev det dyr minibuss med start vid midnatt och framkomst följande kväll med alltså en stor del av resan i mörker. Det skulle bli en ny erfarenhet om inte annat.

del 14: *Avslutning i Leh.*

Efter besvikelsen med den havererade bussresan gick jag upp till överste Wangdus vid dalens slut för en avskedsvisit. Han hann upp mig på vägen, då han råkade köra upp från Leh just då. Vi hade sedan ett mycket givande samtal över en kopp mycket stimulerande kaffe med en ladakhisk bakelse.

Naturligtvis måste jag berätta om festivalen. Jag refererade borgmästarens tal, och han kände sin borgmästare eller "Ladakhs kulturminister". Han var en bra ledare och politiker

för Ladakh men förteg och bortsåg helt från turismens baksida. Om ingenting görs åt de nedskräpande hinduiska turisterna som varken tål Ladakhs klimat eller mat och bara kommer hit för att bli sjuka men ändå skräpar ner överallt, eller åt den dåliga luften i Leh som man knappast mera kan andas, så kommer problemen att förvärras. Turism är inte bara expanderande statistik och inkomster.

Som alltid kom vi in på religionen, och min vän var mycket kritisk mot det hinduiska nationalistpartiet BJP som var fundamentalistiskt. Det går inte i vår moderna globala värld. Desto nöjdare var han med premiärminister Singh, som är sikh och mycket högt respekterad runt om i världen, och med Sonia Gandhi, italienskan som styr Indien. De var ett utmärkt par som närmade sig det idealiska då de kompletterade varandra i ett mycket kompetent styrande av Indien.

Genom hinduismens problem kom vi också in på den katolska kyrkans förfall och alla skandalerna med pedofili och homosexualitet. I buddhistiska kloster hade homosexualitet alltid förekommit och aldrig väckt ont blod. Han frågade mig om min mening, och jag menade att alla människor egentligen är bisexuella men att det naturligtvis bara är heterosexualitet som kan ge riktiga barn. Både homosexualitet och lesbicism borde därför tolereras universellt, och världen är väl på väg dithän. Naturligtvis har homosexualitet även förekommit i katolska kyrkan tidigare och det allmänt. Det är först på senare tid saken har blivit offentlig. Det förekommer även muslimska sekter där homosexualitet rentav odlas och uppmuntras.

Vi pratade om väldigt mycket mer, men tiden gick, och vi beslöt som vanligt att fortsätta nästa år.

På eftermiddagen dök Halvar upp mitt på gatan, och vi gick genast in på "Gismo" och tog en kaffe tillsammans. Hans fortsatta förlustelser i Lamayuru hade artat sig väl. När vi skilts hade han gått direkt till Wanla och övernattat där för att följande dag kunna återkomma till Lamayuru och följande morgon ta sig tillbaka till Leh med en högst ordinär buss, som den morgonen synes ha varit punktlig klockan 9 (enligt min erfarenhet för första gången någonsin) men tog 5 timmar på sig till Leh (11 mil) på grund av vägarbetena. Vi hade sedan även middag tillsammans, och Daniele från igår var med oss på "Norlakh" medan endast hans två milanesiska damer gett sig av. Jag mailade dem alla tre med länkar till mina fotoalbum på Internet, vilket de genast svarade positivt på, var i Delhi de än befann sig.

Min sista dag i Leh tog jag det riktigt lugnt för att vila upp mig och förbereda mig för nattresan till Manali på 18 timmar med start vid midnatt. För första gången under resan tog jag en siesta under eftermiddagen, vilket gjorde mycket gott. Jag hade sedan en träff med Skarma och fick träffa hans kompanjon Tsering Angduc, som mest arbetade från Tyskland. Vi diskuterade framför allt bussfrågan. Tsering bekräftade att det var ett stort problem i synnerhet för lokalbefolkningen, som inte har råd att åka jeep och minibuss hur som helst. Problemet är till stor del en rest och kvarleva från förra årets katastrof. Då kunde det inte gå några bussar alls på grund av alla de fördärvade vägarna, medan minibussar och jeepar med nöd kunde ta sig förbi hindren. Därav kom det sig att alla begagnade dessa färdmedel medan busstrafiken fullkomligt kom av sig. I år är dock jeep- och minibustrafiken väsentligt dyrare än förra året, medan den normala, billiga busstrafiken ännu inte kommit i gång riktigt.

Med Halvar hade vi bestämt att äta middag på "Tenzing Dickey" klockan 7, och där infann sig till vår glada överraskning även Janne. Han hade med Bertil lyckats genomföra baby-trekken från Likir till Themisgang, men när de kom fram den första kvällen mot Hemis-Shukpachen var de fullkomligt uttröttade. Nästa dag hade de fortsatt över det sista passet men passerat Themisgang utan att stanna och gått hela vägen ner till Nurla, där de hade skilts. Bertil hade velat fortsätta till Lamayuru, medan Janne var inriktad mot Leh. Där kom han fram klockan 5, och det var en stor lättnad för Halvar och mig att de hade klarat det så bra. Vi hade en kalasmiddag på "Tenzing Dickey" med kaffe efteråt på "Gismo", och därmed var min sista dag i Leh avslutad. Det återstod endast att packa sina saker och invänta den midnattstimme då det gällde att uppsöka den minibuss som genom natten och dagen skulle flyga med mig tillbaka till Manali.

del 15: *Den stökiga nedresan.*

Det var tvivelsutan någon mening med att min avresa uppsköts en dag, för dagen för min planerade avresa invaderades Lung Snon av 21 svenskar från Göteborg tillhörande *The Global College of Gothenburg* (det globala gymnasiet in Gothenburg), de flesta helt unga men också med några veteraner, och en av dem som varit i Ladakh ett imponerande antal gånger redan kände min goda vän Ulla Moström i Stockholm, och han menade att det var Hervor Ericsons och Ulla Moströms förening "Ladakhs vänner" som givit upphov till intresset för Ladakh i Göteborg. Legdan, sonen i huset, hade ju varit där med en grupp andra ladakhier under våren utan att jag visste om det och utan att han var klar över att det var där jag bodde. Detta utbyte mellan Ladakh och Göteborg fortsatte således med denna entusiastiska gruppinvasjon av 21 härliga människor som skulle göra Ladakh under 15 dagar med kloster och tempel och hela faderullan. Gruppledaren hette Karin och bodde i Majorna, liksom de flesta andra i gruppen, medan de äldre i gruppen så vitt jag kunde se inskränkte sig till mellan 3 och 5 personer. Jag fick inte mer än träffa dem, men bara detta var positivt nog. Mina tre medresenärer hade ju konsekvent varit förföljda av varjehanda nederlag och sabotage, och här kom nu en helt ny och frisk svensk grupp redo att ta över inför min avresa. Jag undrade hur mycket det skulle återstå av deras entusiastiska framåtanda och friskhet efter en vecka i den tunna luften som nästan ingen av dem hade haft någon erfarenhet av. Den av dem som hade erfarenhet hade då gått igenom hela höjdsjukeprogrammet.

En kvart före midnatt lämnade jag Lung Snon för att traska upp till basaren i mörkret, där jag skulle hämtas. Lyckligtvis regnade det inte, men molnen hade varit hotande under dagen. Vid basaren väntade sex bilar, två personbilar, två jeepar och två minibussar. Inget av dem var mitt fordon, men de väntande passagerarna hade redan packat in sig, och snart for den första jeepen iväg. Det var bara turister, mest israeler men även engelsmän, tjecker och fransoser.

Min avgångstid var 0.30, men 0.20 hade min minibuss ännu inte kommit. Detta varslade illa, då det att ett beställt fordon inte finns tillstädes en kvart före avgång vanligen betyder att det inte kommer alls. Då kom en liten chaufför fram till mig och bad att få se min biljett. Det visade sig naturligtvis att jag hade fått fel bilnummer. Min minibuss skulle ha hetat 1492

men hette i själva verket 8400. Det var inte första gången ens under den här resan som man fått fel bilnummer.

Vi satte av med god fart, bussens passagerare delade sig i tre grupper, fyra stökiga, unga och helt oerfarna israeler (två par), fyra sympatiska och tystlåtna tjecker (tre unga män och en dam) samt två lokala förmågor som satt hos chauffören. Israelerna krävde genast från början stark musik med hög volym, chauffören tillfredsställde dem, men då det var natt och somliga ville sova bad jag honom sänka volymen, vilket han villigt gjorde. Det är ju svårt både att sova till hög dunka-dunka-musik och att koncentrera sig på nattkörning i den långs nästan ofarbara vägar, i synnerhet som det började snöa, vilket åtföljdes av tät ogenomtränglig dimma. När jag bad chauffören sänka volymen för andra gången, nu på väg upp för passet Tanglang La på 5300 meter och i snöstorm, sade han, att han faktiskt inte behövde ha den på, och stängde av.

Natten blev svår då det naturligtvis var svinkallt, och gradvis måste man byta på sig det ena extra plagget efter det andra, tröja, strumpor, medan man frös ändå och det drog genom fönstren, som gick upp av sig själva – normal indisk standard. I gryningen kom vi gradvis fram till Pang, halvvägs mellan Leh och Keylong, och först där upphörde det äntligen snöa. Vi fick ta igen oss något, gradvis blev det sedan varmare under morgonen, men molnen hängde kvar, och någon riktig frukost blev det inte förrän i Sarchu efter elva på halva vägen mellan Leh och Manali. Där blev vi fördröjda av att passkontrollspoliserna ville genomsöka tjeckernas bagage. Naturligtvis fann de inget. Israelernas bagage hade säkert varit intressantare.

Dessa fortsatte hålla hov hela resan med oupphörligt höga röster på sitt fula språk, och deras skorrande nasala engelska skall vi inte tala om. Vid ett tillfälle insisterade en av damerna, den dummaste och fulaste, stor och vulgär till tusen, på att musiken skulle spela på för fullt så att hon kunde dansa. Hon bjöd upp den ena efter den andra, men ingen var villig, och jag sade: "Never!" och gick så långt bort från jeepen som möjligt. (Det var inför en av dagens flera incidenter i form av trafik hinder genom ras och långsamma bulldozers.) Snart följde de flesta mitt exempel, minibussen blev tom, och chauffören stängde av den vilda vulgära musiken.

Ett annat hinder utgjordes av asfaltering. Ett tredje utgjordes av ett jätteblock som ramlat ner och måste sprängas bort från vägen. Den explosionen var inte ringa, och vi måste ta betäckning på flera hundra meters håll.

Allt detta innebar naturligtvis förseningar. Resan skulle ha tagit 18 timmar, vår flinka chaufför som ständigt skickligt körde om alla andra, hade kunnat göra den på 16, men den blev på 20. Vi kom fram efter mörkrets inbrott klockan 8, och då höll israelerna fortfarande på med sitt vassa högljudda prat. De visste ingenting om Indien och var bara specialister på att ställa dumma frågor, som "Varför far vi inte direkt till Manali från Lahaul i stället för att ta omvägen till Kokhsar?" eller, när vi nådde Manalis utkant, "Är detta Keylong?" (som ligger 10 mil back på andra sidan Rohtang), och en frågade mig: "Är Manali farligt?" De skulle bo i Vashisht eller i Old Manali och trodde att Old Manali låg i hjärtat av downtown Manali, medan det ju ligger 8 km därifrån. De verkade fullständigt ogenerade och omedvetna om att de hela tiden uppträdde som idioter utan någon tillstymmelse till självkritik eller någon distans alls.

Med överste Wangdus och Skarma hade vi diskuterat frågan positiv turism och negativ turism. Positiva turister kommer av rent intresse för naturen, kulturen och folket. Negativa turister kommer för att roa sig på vilket sätt som helst. Till dessa hör de hinduiska turisterna, som i regel kammar noll, bara blir sjuka och varken tål maten eller höjden och inte förstår att inte skräpa ner, och dessa högljudda fullkomligt okunniga och enfaldiga israeliska grupper, de flesta direkt från militärtjänsten för att glömma denna med att knarka ner sig, som inte har någonting i Indien att göra utom att väcka irritation och skämma ut sitt land. Tjeckerna var som kontrast underbara. De skulle omedelbart vidare till Dharamsala.

Jag skyndade hem till Greenland, där min gamle värd ännu var uppe halv 9, tog faderligt emot mig och gav mig sitt bästa rum. Sedan skyndade jag mig till Café Momo, stadens bästa och billigaste restaurang (tibetansk), som också fortfarande var öppen, där jag omgående åtgärdade dagens resas umbäranden och eftersmak med en rejäl *Mutton Thukpah*, min första köttträtt på 13 dagar.

del 16: *Inför den sista veckan*

Naturligtvis föranleder en sådan här annorlunda resa vissa reflektioner. Nu var jag äntligen på egen hand efter att ha lämnat mina reskamrater i synnerligen goda händer och efter många om och men även vid god hälsa, samtidigt som jag naturligtvis saknade dem, men frågan som infann sig var: Skall jag på nytt satsa på reskamrater ett annat år eller hålla på att resa ensam? Janne hade visat sig den starkaste och mest kvalificerade kamraten av dem trots sina 67 år, men han var också den enda av dem som varit i Ladakh förut. Han ville gärna en gång göra en resa till Padum för att därifrån utgå på olika vandringar, vilket även var attraktivt för mig. Jag funderade redan ordentligt på att nästa år göra en ny framstöt mot Zanskar med Lingshed som preliminärt mål.

Dock hade den här resan med alla sina misräkningar varit ytterst lärorik. Den kanske viktigaste insatsen av alla var Bertils och Jannes bragd att faktiskt klara av Themisgangs *baby trek* på två dagar vid sina 67 respektive 69 år och det med gott resultat och förbättrad hälsa. Åldern betydde alltså i det närmaste ingenting. Johannes hade påpekat att vi lever som 45-åringar och lugnt kan fortsätta med det ett gott tag till. Janne vid 67 vill gärna återkomma till Ladakh, och för min egen del ser det nog inte bättre ut än att det kan bli ett antal ytterligare Himalayaresor ännu efter dessa första 27 på 19 år, i synnerhet som de i allmänhet verkar ge ett så extremt hälsosamt resultat. Förra årets katastrofresa var ett undantag, därför blev det ingen ny resa förrän denna som för att rehabilitera den, vilket lyckats över all förväntan. Att alla mina tre kamrater blev sjuka medan jag blev frisk (utom en enda dag) verkar endast ytterligare accentuera att jag bör fortsätta hålla på med dessa resor, då jag tills vidare (åtminstone ännu och även i år) bara blir bättre av dem.

En annan kuriös sak att reflektera över är skillnaden i klimatet mellan Ladakh och Himachal. Med sin nästan hälften så tunnare luft erbjuder Ladakh en utmaning som heter duga, som kroppen måste anpassa sig till och som måste begränsa ens fysiska förmågor. Det är exempelvis farligt att äta sig mätt i Ladakh, för den tunna luften gör att matsmältningen fungerar annorlunda. Det gäller att ge magen så litet arbete som möjligt, främst genom att tugga maten så väl som möjligt, ty minsta överarbete kan få magen att råka i sken. Detta

innebär praktiskt, att varje form av mänsklig hybris omöjliggörs, då man tvingas anpassa sig efter kroppen och dess tvång och anpassa sig efter det heta tunna klimatet med ständig syrebrist. Å andra sidan, om man klarar denna anpassning, mår man sedan desto bättre ju längre man stannar i Ladakh.

Resans mest kritiska vändpunkt var väl momentet i Rekong Peo, när vi tillbakavisats från vägen till Spiti och inte kunde få passertillstånd den dagen. Bertil var den enda som pläderade för att vi skulle ge oss till tåls och acceptera förlusten av en dag för att få tillstånd och kunna fortsätta nästa dag. Hur hade det gått om vi följt hans rekommendation? Tvivelsutan hade vi då kunnat göra Spiti, men vägen ut därifrån mot Keylong hade varit stängd, och hade vi väntat på dess öppnande hade vi förlorat ännu mera tid – ingen vet hur mycket. Då hade eventuellt en del av vårt Ladakhprogram gått förlorat.

Höjdpunkten på resan hade utan konkurrens varit dagarna i Lamayuru, den äntliga befrielsen, då man sent omsider men desto mera hade kunnat hänge sig åt riktiga bergsvandringar under idealiskt väder och omständigheter i mina älsklingsomgivningar bland Zanskarbergen. Bara de två dagarna hade försett hela resan med guldkant.

Till vår lättnad regnade det inte när vi kom ner över Rohtang, men den groteska gyttebrottningen, som fick fordon att fastna till och med på vägen ner, vittnade om att det hade regnat mycket. Följande morgon var det mulet och skulle säkerligen bli regn, så det var dags att börja sakna solen i Ladakh och längta dit igen inför nästa år.

Kvar på programmet hade jag egentligen bara mitt möte med Johannes här i Manali och Karin i Dharamsala. För övrigt var det enda egentligen några *dagtreks* på båda ställena och att äntligen kunna fördjupa mig i min medhavda litteratur.

På morgonen var det strejk i Vashisht, så att ingenting fungerade där, och allt var stängt. Jag tänkte på mina fyra israeliska följeslagare från Leh, som inte vetat något om Indien, ängsligt frågat mig om Manali kunde vara farligt och efter mycket debatterande kommit fram till att det var säkrast och bäst att bo i Vashisht. Vad snopna de skulle bli när de vaknade upp där en måndag morgon och fann allting vara stängt i hela Vashisht och ingenting alls som fungerade.

Med Johannes gjorde vi en liten promenad upp till Old Manali på eftermiddagen. Vi ville inte gå långt då det kunde bli regn, men Johannes ville framför allt veta mera om mitt förhållande med Laila Roth och bad mig förklara hennes satanism för honom. Han kunde inte ha bett om något svårare. Då han ännu mindre kunde förstå den själv kunde jag bara göra så gott jag kunde, då jag trots allt var mera initierad i den.

Om jag har förstått satanismen rätt är den idag närmast en filosofisk strömning som fått en enorm medvind genom dels de omfattande pedofilskandalerna i katolska kyrkan med den globala miljö- och klimatkrisen, som måste medföra ett ifrågasättande av mänsklighetens existens. Laila har aldrig varit religiös, och hennes engagemang i satanismen är för henne närmast en social grej. Det är nästan bara extrema och radikala människor som är satanister, och hon har tagit det som sin uppgift att försöka leda dem till rätta. Hon har ju en lång erfarenhet av världens bråkigaste och brokigaste elever i ett antal länder av olika mentaliteter och i princip lärt sig hantera vilket hopplöst fall som helst genom förnuft, diplomati och tålmod. Inom satanismens extremism rör sig både varma humanister, höga akademiker, mystiska fanatiker, nynazister och rasister men framför allt revolutionärer. Karl

Marx började ju som satanist, och även om Laila inte representerar någon förkunnelse omfattar hon alla satanistiska strömningar i ett självupppoffrande försök att leda dem rätt. Hennes filosofiska utgångspunkter är Jobs Bok, den äldsta, vackraste och mest problematiska i Bibeln (med den eviga frågan: "Varför just jag?"), Lao-Tses lära om Vägen samt Bhagavad-Ghita som belysning av världslitteraturens största moraliska dilemma: Arjuna måste likvidera sina släktingar för att det är det enda rätta att göra men måste tveka för att det är hans egna släktingar.

Det är för tidigt att säga om Laila haft någon framgång i sin sociala insats, men det står helt klart att hon åtminstone hittills inte misslyckats. Hon är bara aktiv med detta på Internet men är där en virtuos.

"Älskar du henne?" frågade han mig.

"Vem gör inte det som känner henne?"

"Har ni haft ett förhållande?"

Ja, det hade vi haft, och ett passionerat sådant, men efter att hon blev satanist har det blivit komplicerat.

"Det betyder, att du är hennes enda. Det är ett stort ansvar."

Han berättade, att han känt henne väl och avrått henne från att gifta sig, men hennes man hade inte gått att hejda. "Han gjorde fruktansvärda saker med henne, mer eller mindre behandlade henne som en experimentdocka. Vi brukade röka på tillsammans, och jag antar att hon gör det fortfarande. Jag tror aldrig att hon har kommit över traumat av sitt äktenskap."

del 17: *Vidare.*

Följande dag gick vi till Solangdalen mest för att se hur det skulle ta på oss. Det var 14 km uppåt med långsam stegring hela vägen, vädret var vackert, så det var utomordentligt svettigt. Vi nådde Solang efter 2,5 timme, och återvägen tog 2 och en kvart. Det var hyfsat.

Johannes berättade de senaste dåliga nyheterna från Kina. Folk förs fortfarande bort och försvinner, som i Stalins Ryssland efter kriget. Kinas ekonomi fortsätter att blomstra understödd av hela världen, med den påföljd att Kinas giftiga leksaker sprids över hela världen medan Kina samtidigt hänsynslöst sprider sin generösa miljöförstöring till grannländer och ockuperade områden, främst Öst-Turkestan och Tibet men även Laos, Vietnam, Burma och Indien, vars floder alla rinner upp i Tibet och genom det ödesdigra Kina, där vattнена förgiftas.

Han gav mig en detaljerad analys av kontrasten mellan indisk och kinesisk mentalitet, världens två största stater när det gäller världspopulationen. Vad som utmärker indisk mentalitet är universalitet och flexibilitet. Den är generös och uppskattar, älskar och omfattar allt med fullt förtroende och intimitet med den andliga verkligheten. Det är Indiens viktigaste kulturdrag: andlighet, konstant medvetenhet därom, kunskap och initiering i den, som är självklar. (Det är därför vi båda trivs så bra i Indien, då vi betraktas som mycket mer än bara människor, då här den andliga öververkligheten är en självklarhet som ingen är okänslig för.) Nackdelen med allt detta är en viss ansvarslöshet, de är som de gamla grekerna: allt flyter, ordning är en sekundär fråga, allt är hela tiden improviserat. Sålunda

kan man aldrig lita på en indiers ord, för två indier ger aldrig samma uppgifter, allt ändras hela tiden, och det är viktigare för en indier att behaga dig än att säga sanningen. Detta har han gemensamt med kinesen, då detta är ett typiskt asiatiskt karaktärsdrag.

Även kinesens mentalitet utmärks av universalitet men av ett mera filosofiskt och abstrakt slag och mera i det lilla, medan indiern alltid omfattar det stora. Kinesen är perfektionist och minutiös i sin noggrannhet och precision. Hans hantverksskicklighet är ofta den högst utvecklade och finaste i världen. Det värsta kinesen vet är att misslyckas, att göra fel, att begå misstag och att få någonting att skämmas för. Kinesens största fara är att förlora ansiktet – vad som helst men inte det, medan indiern är fullständigt sorglös därvidlag, han genererar sig aldrig och är aldrig rädd för att göra bort sig, medan just detta är det hemskaste kinesen vet.

Indiern kan aldrig förstå sig. Han kan hålla masken men inte vara falsk. Han är hjärtligt uppriktig av naturen när han inte grälar, men hela kinesens liv är ett förfinat maskspel där allt är förställning för att inte förlora ansiktet (masken). Kinesens hela liv är en utomordentligt förfinad tillgjordhet där vänlighet och förbindlighet är det viktigaste av allt för att hålla det viktiga skenet uppe av universell harmoni. Indiern är mycket grovare och kan vara hur brutal som helst och det utan choser medan kinesen är grym och brutal med ett charmerande leende: "Vad jag än måste göra får du aldrig tro något ont om mig."

Han berättade också om den indiska militärens berömliga insatser för att få Ladakh på fötter igen efter förra årets katastrof. De sparade inga medel och ingen energi på att helhjärtat sätta in eftertryckliga insatser överallt där de behövdes, i återställningen av hus och vägar, rehabiliteringen av sjukhuset och infrastrukturen, återuppbyggnader överallt av busstation, televerk, raserade affärshus och i princip allt. Därför märktes så litet i år av förra årets ofantliga katastrof.

Indiens militär är en yrkesarmé. Militärtjänstgöring är frivillig, och vill man bli yrkessoldat kan den vara upp till 14 år. Efter 14 år får man hoppa av om man vill eller verkligen bli yrkesmilitär. Därför är den indiska armén ytterst kompetent. Där råder ordentlig ordning och reda, även sikherna står för mycket av ordning och disciplin i Indien, (den globalt högt respekterade premiärministern är sikh,) och därför klarar sig resten av Indien i ett behagligt flytande och improviserat kaos.

Han stannade kvar i Manali medan jag for vidare. Han är mera hemma där än jag, han känner de olika hippiekolonierna, somliga urgamla och på tredje generationen, och har många gamla vänner där.

Jag fick en buss klockan 7 på morgonen som nådde Dharamsala exakt klockan 17. Där möttes jag av åska och regn, dunder och blixtar. För en gångs skull var fordonet jag färdades med utan nervös stressig vulgärskvalmusik, varför resan blev njutbar, och för en gångs skull kom jag fram till målet före mörkret. Jag fann mitt gamla hotell Khalsang i backen förbi den tibetanska kliniken Men-Tsi-Khang, där mitt gamla rum var ledigt. Hyran hade dock gått upp från 100 till 110 rupier. Det betydde att jag skulle klara resans budget trots allt.

De hårresande utgifterna i början av resan med taxi till Simla hade ödelagt min budget från början och lämnat mig helt utan marginaler. Hela resan hade därmed blivit en ständigt prekär och känslig balansgång vid ruinens brant, men väl framme vid Dharamsala med låg hyra kunde man nästan pusta ut.

Regnet hade varit bekymmersamt, men det hade varit vackert emellan som i Manali, så det troddes allmänt att det häftiga ovädret var övergående. Det var bara att hoppas.

del 18: *Dharamsala*

Denna resas stora misräkning var vädret. Då förra året var ett sådant katastrofår för monsunens skull, och då jämna år nästan alltid hade medfört översvämningar, räknade vi kallt med att detta år skulle vara mildare och lättare, men vad vi bedrog oss! Prognosen höll till att börja med, monsunen gjorde inget väsen av sig utan tvärtom fick bönderna att klaga på för litet regn, tills vi landade i Delhi. Redan i Simla drabbades vi av katastrofregn som förstörde vägar och broar runt omkring oss.

Ingenstans märktes denna misräkning tydligare än i Dharamsala. Under den andra veckan i september skall normalt monsunen redan vara på upphällningen och som värst erbjuda några svaga eftermiddagsskurar, men detta år var olikt alla andra. Vid ankomsten till Dharamsala möttes jag av blix och dunder, åska och hållregn, som varade i 24 timmar. Den första dagen regnade bort, jag hade regn hela vägen upp till Triund på morgonen, och även om det lättade där uppe var det åter regn hela vägen ner. Andra dagen var det bättre, det blev inget regn förrän på eftermiddagen, men då öste det åter rejält i timmar. Från Triund såg inte Snowline särskilt attraktivt ut insvept i moln och regndimor, så jag avstod från ett besök, men sista dagen gick jag upp dit, 1500 meter upp från McLeod Ganj. (Denna ligger på 1750 meter, Triund på 2875 och Snowline på 3200.) Det var knappast värt det. Man gick bort sig i dimmorna och fastnade i geggan. Ingen utsikt, men mycket lera. Lakka var inte ens hemma. Det var ju inte så särskilt lyckat att dagen för sin avresa gå vilse i dimmorna mellan Triund och Snowline på 3000 meter och trampa ner sig i lerig gegga.

Dock träffade jag där uppe hos Lalu i Triund en trevlig ung skotska, som länge bott i närheten av Cambridge, så vi hade gemensamma hembygder att tala om. Hon hette Fiona Sheath och var för första gången i Triund men ville gärna återkomma, då landet erinrade så mycket om Skottland. Både McLeod, Forsythe och Dalhousie är ju skotska namn. (Forsythe Ganj ligger mitt emot McLeod Ganj.)

Min 60-årsdag firade jag stilla tillsammans med Karin från Ladakh, den vackra holländskan som varit gift i Philadelphia och hjälpte skolorna i Ladakh, 68 år men iögonfallande vacker fortfarande. Hon är den enda vackra holländskan jag någonsin träffat men är desto vackrare. Hon kom till Lung Snon i Leh första gången 2003 (när jag uteblev,) vi träffades 2007, och sedan dess har vi hållit kontakten. Hon reser dit varje år, hennes kloster är Lingshed som jag har kvar, och vi hade både lunch och middag tillsammans.

Mitt enda problem i Indien förblir dock den vulgära skvalmusik. På mitt härbärge "Kalsang" bodde ett ungt gäng glada sydkoreaner som festade varje kväll, precis som förra året, och när de sjöng själva var det en njutning att höra dem, men när de spelade musik var det outhärdligt. Jag vet inte vad det är med det digitala ljudet, men speciellt på telefoner har det en genomträngande vasshet som skär som knivar i hjärnan. Denna digitala burkmusik spelas offentligt överallt, inte minst i jeepar och andra fordon under påfrestande resor, och är rena tortyren.

Trots det ständiga regnandet och leriga rotblötan i McLeod Ganj var det lika svårt som alltid att lämna denna tibetanska idyll och fristad, som blivit som ett hem för mig i Indien. Melankolin var total, trots att vädret klarnade upp fullständigt så fort man åkte ner från bergen. Inte en droppe regn förekom under hela vägen till Delhi, som nåddes punktligt vid soluppgången klockan 6.

Det var inte så konstigt att busstationen vållat oss vissa problem vid ankomsten. Nu kunde jag konstatera, att hela busstationen var upp-och-ner-vänd, allt var under ombyggnad, och det var bara till nöds som en viss busstrafik alls fungerade. På baksidan, där flygbussarna avgick, kunde jag dock inta en liten frukost med omelett och te. Sedan var det bara att i lugn och ro ta flygbussen.

Vid incheckningen kunde jag inte se Janne och Bertil någonstans, så jag hoppades de kommit före mig. Mycket riktigt. Inne i terminalen satt Janne på en väl synlig plats med skorna av och mådde väl. Bertil var inte långt borta magrare än någonsin, men båda mådde väl.

Jannes besök i Srinagar med bröllop och allt hade varit något av en missräkning, då han i likhet med så många andra där hela tiden bevakats som en fånge. Dock ville han gärna tillbaka till Ladakh ett annat år mest för att göra Zanskar. Bertil var inte lika pigg på att återvända, ehuru han haft goda dagar i Lamayuru, och såg Kambodja som sitt nästa resmål.

Flygplansmaten erbjöd samma svårbemästrade komplikationer som alltid. Plastförpackningarna med bulle, smör, vatten och så vidare var som vanligt omöjliga att få upp utom genom mobilisering av maximalt våld, medan samtidigt att inta en måltid ombord på ett flygplan kräver en så minutiös försiktighet och precision, att det ena svårligen går att kombinera med det andra. Det är en omöjlig ekvation. När man slutligen med uppjudande av allt sitt våld får upp den hårda plastförpackningen med en bulle är det omöjligt att undvika ett totalhaveri för hela lunchpaketet, varvid allting skvätter omkring och hamnar på golvet, där det är hopplöst förlorat. Får man upp smöret är det stenhårt och går inte att breda på bullen utan att plastkniven går av. Vattnet med sitt aluminiumfolielock går inte heller att öppna utan ett visst våld så att allting skvätter omkring och stänker ner alltsammans. Kycklingfilén är naturligtvis seg som gummi och går inte att skära med den brustna plastkniven. Även desserten, en degig sötsak, bara fastnar i tänderna och växer i munnen, som en kinesisk kroppkaka, så att man varken kan tugga den eller svälja den. Vattnet har då runnit ut på golvet och på kläderna efter haveriet vid det forcerade öppnandet. Till och med osten går inte att öppna, då förpackningen ständigt går sönder, så att man måste skala fram osten fragment för fragment av aluminiumomslaget, varvid det ändå blir en del folie kvar, som fastnar mellan tänderna. Salladsdressingen går inte heller att öppna utom vid galen ända, den ända som säger "öppnas här" går inte att öppna, och ur galen ända får man bara ut dressingen droppvis, om ens det. När kaffet slutligen serveras inträffar det olyckliga luftgropar, så att man får det heta kaffet i famnen, som inte går att torka upp. Och hela tiden lever man i skräck för att mannen framför skall fälla sitt ryggstöd bakåt, så att hela ens känsliga servering på nytt saboteras genom jordbävning, som sprider allt på golvet och i famnen, vilket han naturligtvis gör, om och om igen. När det gäller måltider på flygplan är vi alla Mr Bean – och kan ingenting göra åt saken.

Däremot var det väldigt intressant att följa med vad vi flög över. Vår rutt gick över Lahore och rakt över Khyberpasset in i Afghanistan, vilket man kunde se, och sedan över Kabul, vilket man kunde studera i detalj från 11,5 kilometers höjd. Det var påtagligt hur hela Afghanistan var i behov av vatten. Norr om Kabul kunde man se de högsta topparna av Pamir i öster med K2, bortom vilket ju vår Nubradal sträckte ut sig. Vidare gick resan över Dushanbe, Uzbekistan och Kazakstan. Efter Aralsjön skymdes utsikten av moln, och vid Ladoga kom varningen för landning. Där emellan såg man ingenting. Kapten Grönroos genomförde en fulländad mjuklandning i Helsingfors, som nästan inte ens märktes.

I Helsingfors var det bara att gå direkt till nästa plan, och plötsligt var man åter i Göteborg. Total flygtid Delhi-Göteborg: 8 timmar exakt. Bussresan från Dharamsala hade tagit 12, och inklusive bytesuppehållen hade resan Dharamsala-Göteborg tagit mindre än 24 timmar, vilket torde vara rekord. Visserligen tog det, om man räknar med tidsskillnaden, nästan 29 timmar om man räknar från ögonblicket man lämnade Dharamsala tills man låste upp dörren hemma i Göteborg, men den faktiska restiden var dock inte mer utan snarare mindre än 23 timmar.

I Göteborg höll just en Nordsjöstorm på att blåsa in med regn och rusk. Det var så att man knappast lämnat Dharamsala: precis samma oväder mötte en hemma som där. Till och med temperaturen var den samma, medan dock mörkret och råheten var värre i Göteborg. Det var bara att fara tillbaka till Indien igen snarast möjligt.

Och det var väl den främsta förtjänsten av resan: en fullkomlig rehabilitering efter förra årets totala katastrofresa, med en hälsa bättre än någonsin (om dock reducerad till 60,5 kg) och med en ny god tillförsikt om att kunna fortsätta göra obegränsade resor till friheten i Himalaya ett icke alltför ringa antal år till.

12.8-12.9.2011